

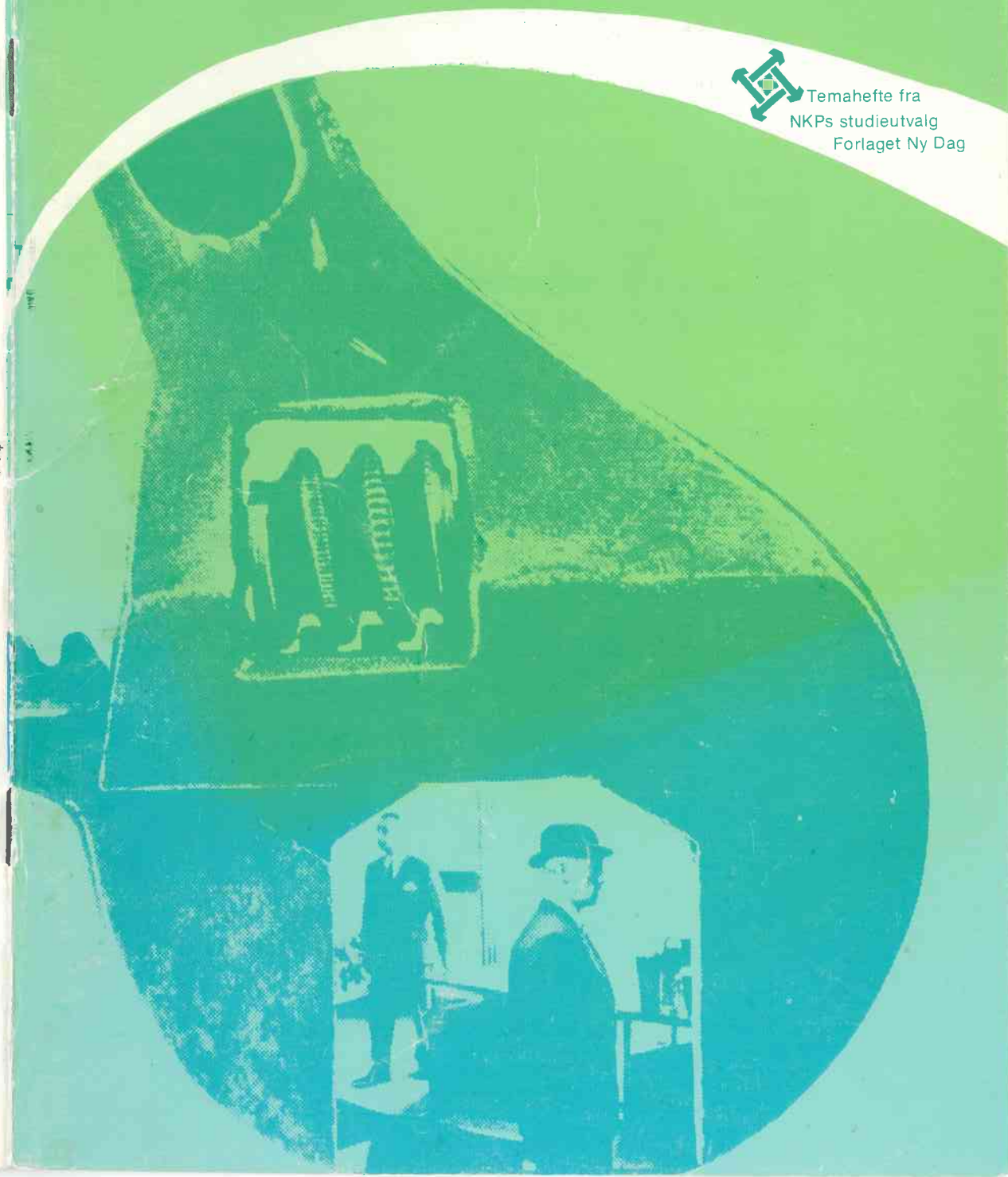
Det faglig-politiske arbeid er en hovedsak for ethvert kommunistisk parti. Dette heftet vil gi informasjon om NKP's syn både på aktuelle og prinsipielle spørsmål på dette viktige feltet av politikken, og stimulere til debatt og initiativ både i og utenfor partiet.

ISBN 82-7009-061-1
Kr. 8,00

FAGLIG OG POLITISK KAMP

Temahefte fra
NKPs studieutvalg
Forlaget Ny Dag

Utgitt av:
Norges Kommunistiske Parti
Faglig-politisk utvalg og
studie- og opplysningsutvalget
Oslo 1977
I kommisjon:
Forlaget Ny Dag
Trykk: A/S All-Trykk
ISBN 82-7009-061-1

Forord:

De tre første artiklene i dette heftet er en bearbejdet versjon av hovedinnledningene på NKP's faglige landskonferanse i Oslo 30. - 31. oktober 1976. Den fjerde artikkelen, av Hans I. Kleven, har stått i Verden og Vi nr. 4, 1976.

Studieplanen bygger delvis på spørsmål som ble utarbeidet for gruppearbeidet på landskonferansen.

Det faglig-politiske arbeid er en hovedsak for ethvert kommunistisk parti. Vi håper at dette heftet vil gi informasjon om NKP's syn både på aktuelle og prinsipielle spørsmål på dette viktige feltet av politikken, og stimulere til debatt og initiativ både i og utenfor partiet.

Innhold:

	Side
Martin Gunnar Knutsen: Klassekampen og fagbevegelsen nasjonalt og internasjonalt	5
Åsmund Langsether: Den økonomiske politikken og fagbevegelsen	19
Kolbjørn Harbu: Våre organisatoriske oppgaver	28
Hans I. Kleven: Vår faglige strategi og aksjonsenheten	36
Studieplan	47

Klassekampen og fagbevegelsen nasjonalt og internasjonalt

Av Martin Gunnar Knutsen

Kamerater!

For nøyaktig ett år siden var NKPs XV. landsmøte samlet i dette huset til avgjørende og viktige drøftinger. Det gjaldt først og fremst spørsmålet om å bevare partiet som en selvstendig del av norsk arbeiderbevegelse, men samtidig slo vi fast vår bestemte vilje til samarbeid med andre politiske venstrekrefter i kampen for fred, framsteg og folkemakt.

Punkt 1 i hovedvedtaket fra landsmøtet begynte slik:

«Norges Kommunistiske Parti ser det som en hovedoppgave å skape og utbygge enhet i arbeiderklassen, og få en samling av alle demokratiske krefter mot monopolkapitalen. Partiet stiller denne oppgaven i sentrum for arbeidet i tida som kommer...»

I samsvar med dette er arbeidet med å forankre partiet stadig sterkere på arbeidsplassene og i fagbevegelsen en oppgave vi må gi høyeste prioritet. Det er ikke en oppgave bare for vår faglige sekretær og våre faglige utvalg sentralt

og på fylkesplan. Det er en sak der hele vårt parti må være aktivt engasjert.

Det er sentralstyrets faste overbevisning at vår faglige landskonferanse vil bety et viktig steg framover for NKPs faglige politikk, vil gi impulser så vel til kampen for arbeidsfolks dagskrav som til innsatsen mot monopolene, reaksjonen og imperialismen, at den vil gi styrke og klarhet til arbeidet for å skape et aktivt handlingsfellesskap i arbeiderklassen.

★ ★ ★

1. Videreføringen av avspenningspolitikken

I fredsappellen fra den internasjonale konferansen av kommunistpartier i Moskva 1969 heter det:

«La oss kjempe for å opprette et effektivt kollektivt sikkerhetssystem i Europa og for å gjøre slutt på at verden er oppdelt i militære grupperinger, for å skape en atmosfære av samarbeid og gjensidig forståelse

mellom folkene. Veien fram til dette går gjennom avholdelse av en all-europeisk statskonferanse...»

Denne fredsappellen slo fast at en tredje verdenskrig vil bety undergangen for hundreder av millioner mennesker, bety at verdenssivilisasjonens og kulturens skattkammer legges i ruiner og aske...

Samtidig uttrykte Moskvakonferansen for sju år siden som sin faste overbevisning at imperialismen var ute av stand til å gjenvinne initiativet den har tapt, og at hovedlinjene i menneskehetens utvikling blir bestemt av de sosialistiske stater, av den internasjonale arbeiderbevegelse, og av alle revolusjonære og progressive krefter i verden.

★ ★ ★

Siden 1969 har det funnet sted en utvikling i retning av politisk avspenning i de mellomstatlige forbindelser. I første rekke skyldes det en iherdig og sterk innsats fra de sosialistiske land, den kommunistiske verdensbevegelsen og de organiserte fredskrefter. Sosialismen har styrket sine posisjoner i vesentlig grad, og de kommunistiske partiene har siden den gang utviklet sin internasjonale aktivitet i stort omfang. Tyngden i dette arbeidet for å verge freden og skape avspenning er et resultat av det endrete styrkeforholdet mellom klassekreftene i verden.

Dokumentet fra Den europeiske sikkerhets- og samarbeidskonferansen i Helsinki sommeren 1975 er et håndgripelig resultat av kampen for avspenning. Det blir slått fast at hvert land har rett til fritt å velge sin egen utviklingsvei så vel sosialt som politisk, økonomisk og kulturelt. Det tar avstand fra maktbruk og trusel om makt, det slår fast prinsippet om grensenes ukrenkelighet og hvert lands suverenitet, dets rett til selvstyre uten innblanding utenfra. Helsinki-dokumentet understreker respekten for menneskerettighetene og de grunnleggende demokratiske friheter, understreker nødvendigheten av samarbeid

mellom statene og respekt for internasjonale avtaler og mellomfolkelig rett.

Det var trettitre europeiske og to nordamerikanske stater som undertegnet tankene om avspenning i vår del av verden. Likevel kan ingen slå seg til ro og innbille seg at dermed er problemene omkring avspenningen og sikkerheten løst.

Vi må ikke et øyeblikk glemme at imperialismen aldri frivillig tar et steg på veien til avspenning. Den blir tvunget til det etter press fra folkene, etter initiativ fra de sosialistiske land, med støtte fra den kommunistiske bevegelse og alle framstegsvennlige krefter i hele verden.

★ ★ ★

Det tok ikke lang tid etter Helsinki-konferansen før reaksjonære krefter begynte sitt undergravingsarbeid. Skuffelsen blant dem var stor fordi de ikke klarte å hindre konferansen, som de motarbeidet til siste stund. Først kom det en hel rekke artikler i de viktigste vesteuropeiske og amerikanske borgerlige aviser, der sluttdokumentet fra Helsinki ble søkt bagatellisert. De sådde tvil om hvorvidt de sosialistiske land er villige til å holde seg til avtalen.

Endelig ble det satt inn en voldsom hetskampanje mot de sosialistiske land og forholdene der, en hetskampanje mot den kommunistiske bevegelse i de ulike land.

Dette er ikke et undergravningsarbeid som journalister har funnet på. Alt tyder på at det er en strategisk linje for fredens fiender å mistenkeliggjøre alt som kan tjene til normalisering av internasjonale forhold, alt som kan føre til godt samarbeid mellom stater med ulikt samfunnssystem. Disse mørkekreftene ønsker å holde oppe den internasjonale spenninga og hindre stans i det uhyggelige våpenkappløpet. Bak dem står monopolene, de som tjener på spente forhold og kald krig. Lockheed-skandalen viser dette, med smøring av statsmenn og en nederlandske prins, folk som villig lot seg

verve til redskaper for det amerikanske krigsflykonsernet... Og enda er vel bare toppen av isfjellet avdekket.

Helsinki-dokumentet er uttrykk for en politisk avspenning. Og det er vel og bra nok. Men den må videreføres til å omfatte også det militære område. Det må føre til nedskjæring av de veldige rustningsbyrdene som tynger folkene over hele vår verdensdel, føre til reduksjon av de veldige våpenlagrene og de væpnete styrker. Uten dette er den politiske avspenningen i seg selv ingen garanti for fred og sosialt framsteg.

Det er i samsvar med synet til Norges daværende statsminister, Trygve Bratteli, som i sitt innlegg i Helsinki sa følgende:

«Fra norsk side har vi gjentatte ganger presisert at avspenningsprosessen må utvides til å omfatte også militære sider ved sikkerheten. En reell og troverdig politisk avspenning i Europa er avhengig av at det gjøres reell fremgang med kontroll og reduksjon av det høye militære styrkenivå i vår del av verden.»

Bratteli hadde også dette å si:

«Min regjering har lagt stor vekt på at konferansen har drøftet også de militære sider ved sikkerheten, og at det i sluttdokumentene er oppnådd enighet om å gjennomføre visse tillitsskapende tiltak på det militære området. I Norge kunne vi ha ønsket mer omfattende tiltak på dette felt, men vi ser de omforente tiltak som et viktig første skritt.»

Det er grunn til å hilse Brattelis holdning med tilfredshet, og det er grunn til å tro at han her gir uttrykk for hele det arbeidende norske folks dypeste interesser. Det som imidlertid teller mer enn en statsministers holdning er en regjeringens handlinger. Og når det gjelder den norske regjeringens initiativ for nedrustning, da glimrer det med sitt fravær. I stedet for å senke militærutgiftene, har de steget til om lag 15 millioner kroner om dagen!

Norge hører til de land som har blitt svakest rammet av den krisa det kapitalistiske Vest-Europa er inne i. Der

valutaen knaker i alle sammenføyninger, der millioner går arbeidsløse og de sosiale og kulturelle utgifter skjæres ned. Det samtidig med at milliarder dollar går med i et umåtelig militærsluk. Det er årsaken til at de vesteuropeiske folkene har reagert meget positivt på forslagene fra de sosialistiske land om minskning og stands i våpenkappløpet.

De fremste NATO-sjefene og militære og reaksjonære krefter i kapitalistiske land gjør sitt for å undergrave tilliten til avspenningen. Fra dette hold er det også presset på for å øke militariseringen i vårt land. Myten om en «sovjet-trusel» blir igjen flittig brukt som alibi for militarisering.

★ ★ ★

De som på Helsinki-avtalens grunn går inn for militær nedrusting og avspenning, de styrker fredens og framstegets sak. De som nytter anti-sovjetismen og anti-kommunismen til å hindre nedrusting og avspenning, de som søker å undergrave Helsinki-dokumentets innhold, de er fiender av fred og framsteg. Det blir fremfor alt arbeiderbevegelsen i hvert enkelt land som må avsløre og uskadeliggjøre disse krigskreftene, og det blir vi kommunister som må gå i bresjen for det.

★ ★ ★

På den store Europa-konferansen av kommunister i Berlin 29. og 30. juni i år var 29 partier med. De representerte 29 millioner medlemmer, og ga et klart svar til alle fiender av fred og avspenning:

«Kapprustningen må innstilles, og en prosess med redusering av rustninger og stridskrefter innledes. De voksende rustningsutgiftene hviler stadig tyngre på de arbeidende, på folkemassene. Hvis disse kolossale midlene ble brukt til å heve folkenes levenivå, til å overvinne den økonomiske tilbakegangen, til å hjelpe og understøtte utviklingslandene og til miljøvern, ville det være til veldig stor nytte for hele menneskehetens framgang...»

... Det er en presserende og for alle folk på vårt kontinent livsviktig oppgave å overvinne den motstanden som de reaksjonære kretser i NATO-landene og andre konservative krefter retter mot dette.»

De kommunistiske partier og arbeiderpartier som deltok i konferansen vendte seg til arbeidere og funksjonærer, til jordbrukerne, mellomlagene, den vitenskapelig-tekniske intelligens, til kulturskaperne, til alle politiske partier, masseorganisasjoner og foreninger, til alle mennesker som er interessert i framsteg og en fredelig framtid for Europa med en appell, der punkt én bærer overskriften:

For utdyping av avspenningsprosessen gjennom virkeliggjøring av effektive tiltak for avrusting og styrking av sikkerhet i Europa.

Her heter det blant annet:

«De kommunistiske partier og arbeiderpartier i Europa oppfordrer sterkt til å gå energisk inn

– for innstilling av alle former for kapprustning, særlig av kjernefysisk rustning;

– for forsering av forhandlingene om avrustningsspørsmål innenfor FNs ramme og for virksomme tiltak som sikter mot realisering av allmenn og fullstendig avrustning under streng internasjonal kontroll;

– for nedlegging av utenlandske militærstøttepunkter og tilbaketrekking av utenlandske tropper og rustninger fra fremmede territorier og oppløsning av disse troppene;

– for systematisk redusering av militærbudsjettene i alle stater, i første rekke i de stater som har kjernevåpen samt andre stater som råer over et stort militærpotensial.

Det er helt nødvendig å fjerne faren for en kjernevåpenkrig. Å slippe den løs, ville være den største forbrytelse mot menneskeheten.

Det krever:

– at alle stater forplikter seg til å avstå fra bruk og trusel om bruk av kjernevåpen, i det hele tatt fra å bruke makt eller true med makt i de internasjonale forbindelser under

hvilke som helst omstendigheter;

– at den kjernefysiske kapprustningen, medregnet bæremidler for kjernevåpen innstilles, og at alle kjernevåpen forsøk forbyes i alle medier;

– effektive tiltak for tilbaketrekking av kjernevåpen fra fremmede staters territorium og at ytterligere spredning av dem forhindres: at atomvåpenfrie soner opprettes som skritt på veien til allmenn og fullstendig avrustning;

– at kjernevåpen og bæremidler reduseres, at produksjonen bannlyses og innstilles og all slags kjernevåpen tilintetgjøres...

... Det er fortsatt nødvendig å gå inn for

– at alle stater ratifiserer konvensjonen om forbud mot og tilintetgjøring av bakteriologiske våpen;

– at det snarest mulig inngås en avtale om forbud mot og tilintetgjøring av kjemiske våpen og andre massetilintetgjøringsmidler samt en konvensjon om forbud mot innvirkning på miljø og klima for militære formål;

– at utvikling og produksjon av nye arter massetilintetgjøringsvåpen og nye systemer av slike våpen blir forbudt;

– at det utarbeides tiltak som forhindrer at væpnede episoder oppstår tilfeldig og vokser over i internasjonale kriser;

– at det avstås fra enhver makt demonstrasjon rettet mot en annen stat og et annet folk...

De går inn for

– at alle avtaler og overenskomster som tar sikte på innskrenking og innstilling av kapprustningen, overholdes nøye;

– at stridskreftene og rustningene – framfor alt i de områder der militære konfrontasjoner er særlig farlige, men også i andre områder på kontinentet – reduseres idet det, under medvirkning fra alle interesserte stater, inngås avtaler som ikke svekker sikkerheten til noen av landene;

– at opprettelse av nye militærblokker eller militærgrupperinger forhindres...

... I overbevisning om at overvinningen av Europas deling i blokker er et vesentlig bidrag til å oppnå varig sikkerhet og fred på vårt kontinent og i hele verden, går konferansens deltakere inn for samtidig oppløsning av NATO og Warszawa-pakten – og som første steg av deres militærorganisasjoner. De går inn for konkrete steg som vil føre til dette mål...»

★ ★ ★

Disse uttalelsene fra Berlinkonferansen forplikter selvsagt også oss norske kommunister til økt innsats for fredens sak. De forplikter oss til å stille oppgavene helt konkret:

– Skape en bred norsk fredsbevegelse, med tyngde i fagbevegelsen.

– Skape en bred opinion i folket for å hindre en ytterligere militarisering av vårt land, hindre en ytterligere svekkelse av norsk basepolitikk.

– Styrke vennskapet til de sosialistiske land og folk, og avsløre det freds- og avspenningsfiendtlige innholdet i anti-sovjetismen og anti-kommunismen.

– Sørge for å gjøre det norske folk kjent med innholdet i så vel Helsinki-dokumentet som Berlinappellen.

Disse oppgavene kan vi ikke skyte ut i det blå, de må ikke få annenrangs betydning for oss. Å hindre krig er for et land med vår beliggenhet, med vår plassering som nabo til Sovjetunionen og alliert med USA på NATOs nordflanke rett og slett et spørsmål om å være eller ikke være. For Norge fins det ikke noe alternativ til freden. Alt framsteg og alt liv er avhengig av at den bevares og styrkes.

Og i likhet med alle våre broderpartier i Europa vender vi oss til hele spektret av partier, organisasjoner og grupperinger med appell om felles innsats i dette, i samsvar med det som er livslinjen for hele vårt folk.

★ ★ ★

Fredelig sameksistens – og kamp for sosiale framsteg

Det har i de senere år skjedd en ganske vesentlig endring i det internasjonale styrkeforholdet mellom sosialismens og imperialismens krefter. De kapitalistiske stormaktene kan ikke lenger herske som de vil, og påtvinge andre stater deres vilje.

Fredelig sameksistens er i fullt samsvar med den verdensanskuelsen det sosialistiske samfunn bygger på. Men fredelig sameksistens er i strid med imperialismen og monopolkapitalismens vesen. Den er jo vant til å orientere seg på utbytting, på å undertrykke små og store land i en eller annen form.

Har da imperialismen gått med på kompromiss? Eller kanskje den har blitt et nytt og bedre vesen?

Ingen av delene.

Årsaken til den nye situasjonen er styrken til de sosialistiske land, den internasjonale arbeiderklassen og de nasjonale frigjøringsbevegelsene. Denne styrken makter å tøyse imperialismen i den grad at den tvinges til å gå med på fredelig sameksistens over store deler av kloden. Den er ikke sikker på å seire ved en militær konfrontasjon.

Fredelig sameksistens mellom alle stater, uansett forskjellig samfunns- og statsordning er et gammelt leninsk prinsipp. Men det er dette prinsippet som ligger i Helsinki-dokumentet, det er dette prinsippet som gjennomsyrrer freds- og framstegsappellen fra den kommunistiske Europa-konferansen sist sommer. Den tar sikte på ikke bare å skape militær avspenning, men å utvide den fredelige sameksistensen til å gjelde hele verden.

Marxist-leninister ønsker ingen krig, og de kan ikke godta den fantastiske og uhyggelige påstanden om at en tredje verdenskrig er uunngåelig. Vi er tvert om overbevist om at det ved hjelp av vanlig sunt folkevett i verdenspolitikken er mulig å verne og bygge ut freden mellom statene.

Men betyr fredelig sameksistens en slags oppdeling av verden i sosialis-

tiske og imperialistiske interesser? Betyr det slutten på den internasjonale klassekamp, der sosialismens, arbeiderbevegelsens og frigjøringsbevegelsens styrker går mot de imperialistiske krefter? Selvsagt ikke.

Fredelig sameksistens betyr ikke avkall på klassekampen, verken den nasjonale eller den internasjonale. Men den betyr at kampen ikke blir ført på slagmarkene, ikke fører til utryddelse av hundretalls millioner mennesker, til ødeleggelse av menneskeheten. I stedet oppfordrer kommunister og progressive, slik de har gjort det før gjennom tidene, til fredelig kappestrid mellom de to samfunnssystemene. Vi kommunister er ikke i tvil om hvilket system som under fredens betingelser vil vise seg overlegent, som vil seire. Vi er overbevist om at verden en dag vil bli sosialistisk. Og ettersom vi er trygge på at kapitalismen historisk sett er dømt til undergang, at den vil tape i fredelig kappestrid, hvorfor skulle kommunister så ønske krig for å seire. Det ville være selvmotsigende idioti. . .

Fredelig sameksistens betyr imidlertid noe annet og mer enn det å leve sammen uten krig. Leser vi Helsinkidokumentet, sier det tingene på en grei og forståelig måte:

Det forutsettes et omfattende samarbeid på de økonomiske områder; i handel og industri, vitenskap og teknologi, i miljøvern, på humanitære og kulturelle områder, transport og turisme, på utdanningssektoren etc.

Også Berlin-dokumentet sier det samme med klare ord:

«Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa . . . åpnet nye perspektiver for ytterligere befestelse av freden og sikkerheten, for en fruktbar utvikling av forbindelsene og samarbeid mellom alle land i Europa. . .»

Berlin-møtet slo fast et viktig prinsipp for arbeiderklassens arbeid i forhold med fred og samarbeid mellom statene:

«Med største bestemthet erklærer de (deltakerne i Berlin-konferansen) at

den fredelige sameksistenspolitikken. . . på ingen måte betyr en politisk og sosial status quo i de forskjellige land, men tvert om skaper de beste forutsetninger for arbeiderklassens og alle demokratiske krefters kamp, samt for å sette igjennom ethvert folks selvfølgerlige rett til fritt å velge sin utviklingsvei og til å slå inn på den, for kampen mot monopolenes herredømme, for sosialismen.»

Mange svever i den villfarelsen at arbeiderbevegelsen i de kapitalistiske land under en periode med fredelig sameksistens og samarbeid mellom statene skal gå stille i dørene, for ikke å forstyrre idyllen, at den skal tilpasse seg og innordne seg på alle sett og vis. Også her gir Berlin-møtet klart svar:

«De kommunistiske partier og arbeiderpartier som deltar i konferansen, bekrefter igjen at de avviser enhver politikk og verdensanskuelse som i sitt vesen betyr en underordning av arbeiderklassen under det kapitalistiske system. De understreker sin vilje til konsekvent å gå inn for å styrke sine partier. . .»

Denne ideologiske prinsippfasthet og viljen til å verne om de kommunistiske partiers integritet er nøye forbundet med aktiv innsats for handlingsfellesskap i arbeiderklassen og folket. De kommunistiske partiene er

«beredt til å yte sitt bidrag til et likeverdig samarbeid med alle demokratiske krefter, og særlig med de sosialistiske og sosialdemokratiske partier i kampen for fred, demokrati og framsteg i samfunnet.»

★ ★ ★

Til de demokratiske krefter i ethvert folk hører i første rekke fagbevegelsen. Vi kommunister må aldri falle for fristelsen til å ville lage en fagbevegelse for oss sjøl, verken internasjonalt eller nasjonalt. Tvert om må vi se det som en vesentlig styrke for bevegelsen i et land når de fagorganiserte har en samlet landsorganisasjon. Slik har vi kommunister sett det, slik ser vi det i dag, og slik vil vi fortsatt se det i tidene

som kommer. Enheten gir brede mobiliseringsmuligheter omkring felles krav, og den gir styrke og tyngde til kampen.

★ ★ ★

Anti-imperialistisk kamp

Vi kommunister er overbevist om at fredelig sameksistens heller ikke står i strid med den rett undertrykte folk har til å frigjøre seg fra kolonial, sosial og nasjonal undertrykkelse. Det er nødvendig å føre en konsekvent kamp mot imperialismen, som fremdeles er en fare for menneskeheten. Den har i seg den samme aggressive natur som den før hadde, den gang den satte i gang to verdenskriger med titalls millioner drepte og veldige materielle og kulturelle ødeleggelser. Imperialismen bærer i seg monopolenes herredømme, deres strev etter størst mulig profitt, og deres trang til ekspansjon over alle landegrenser. Og nå som før retter imperialismen hovedstøtet mot sosialismen og alle framstegskrefter i verden. Nå som før prøver den å gå fram på bakgrunn av militær styrke, nå som før følger sabelrasling og våpenbruk i dens fotefar.

Bare etter den annen verdenskrig har imperialismen satt i gang over 30 kriger, med Vietnamkrigen som den mest avskyelige og verste. Vi hilser med glede og stolhet at nettopp den krigen endte med et ynkelig og fullstendig nederlag for USA, imperialismens høyborg. Senere kom Laos og Kambodsja, Angola . . . I Portugal ble fascismen kastet over bord, og i Spania er den på defensiven. I Chile og andre latinamerikanske land har fremdeles CIA, de mangenasjonale selskapene og gorilla-juntaen folket i et jerngrep. På Kypros er uavhengigheten og suvereniteten trampet i grus, og deler av republikken okkupert. . .

Kommunister og andre framstegsvennlige mennesker støtter i alle land folkenes kamp for fred, demokrati, nasjonal uavhengighet og sosialt framsteg. Denne kampen har et dypt anti-imperialistisk og anti-monopolistisk

innhold, den er et viktig ledd i den internasjonale klassekampen.

Som før blir det en viktig oppgave for vårt parti å mobilisere for aktiv solidaritet og støtte til alle som står i kamp for menneskeverd, demokrati, nasjonal og sosial frigjøring.

★ ★ ★

I den senere tid har vi sett at storkapitalen og høyrekreftene i stadig sterkere grad har slått lag, det er nok å minne om bedriftseiernes økonomiske støtte til anti-sosialistiske partier. En annen sak rettet mot hele folket er gjenopplivingen av nazismen i Norge, med førere, uniformer og hird, med rasediskriminering og trusler. Det er all grunn til å være på vakt, på tide å stille krav om reell folkemakt opp mot monopolenes og høyrekreftenes anstrengelser, mot spiren til ny nazisme i landet. Og i dette krav vil vi kommunister ikke stå alene.

★ ★ ★

Monopolkapitalen og kampen mot den

Utviklingen innenfor den kapitalistiske verden går stadig sterkere i retning av en voldsom monopolisering av næringslivet, av handel og finansinstitusjoner.

Etter beregninger ved Hudson-instituttet i USA vil verdenshandelen ved århundreskiftet bli fullstendig dominert av om lag 300 multinasjonale konserner av typen General Motors, ITT og Phillips. Etter disse samme beregninger vil disse selskapene stå for om lag 60 prosent av verdens samlede brutto-nasjonaltprodukt, og ha et omfang som er langt over dobbelt så stort som verdens samlede bruttonasjonaltprodukt av i dag.

Så langt kapitalistiske beregninger, som bygger på at verdensøkonomien for framtida vil følge samme spor som hittil, som ikke tar i betraktning det sosialistiske verdenssystemets veksttempo, og som lukker øynene for den anti-monopolistiske kampen så vel i de utviklede kapitalistiske land som i økonomisk tilbakeliggende og råstoffleverende områder av verden.

USA er hovedsenteret for disse økonomiske giganttedderkoppene, som sprer fangarmene sine ut over hele den kapitalistiske verden. De 23 største amerikanske selskapene disponerer en kapital som er større enn hele det britiske nasjonalproduktet, og de øker den over tre ganger så hurtig som den kapitalistiske verden for øvrig.

De multinasjonale selskapene har en meget, meget enkel ideologi. I sin bok «Det multinasjonale firma» definerer direktør Tore Munck i Munck-konsernet det slik:

«Å produsere i det billigste land og selge i det dyreste, det er saken.»

I Aftenpostens anmeldelse av boka sies det slik:

«Videre lar det seg i kapitelet om det multinasjonale selskaps ideologi ikke skjule at profittmotivet er det avgjørende «ideologiske» prinsipp. Det bestemmer også graden av... samfunnsansvar. Jo mer langsiktig profittmotivet er, jo mer må det beskjefte seg med det samfunn det befinner seg i.»

Denne formen for monopolenes samfunnsomsorg har gjennom tidene gitt seg skremmende utslag. Bak Mussolini og Hitler sto monopolene, bak slavearbeidet i siste krig sto de, bak uroligheter, opptøyer, kolonikriger, bak reaksjonære kupp og maktovertakelser, bak Vietnamkrigen, bak Franco-Spania, redslene og bøddelveldet i dagens Chile, bak presset for en høyredreining av utviklingen i Portugal. Overalt var monopolene, som inspirator, drivkraft og støtte for reaksjon eller fascisme.

Den 1. desember 1961 brukte Arbeiderpartiet fire spalter på å fortelle at det kapitalistiske Vest-Europa var inne i en utvikling med økonomisk planlegging. Ragnar Frisch rev masken av det ved å sitere fra den artikkel DNAs hovedorgan brukte som sannhetsvitne for demokratisering. Artikkelen fra US News and World Report sa nemlig det motsatte. Hovedoverskriften var denne:

«Når forretningsverden og styremaktene går i kompaniskap.»

Og like etter:

«Styremakten og forretningsverden samarbeider i stedet for å ligge i feide med hverandre.»

Dette samarbeidet mellom monopolkapitalen og den kapitalistiske staten, det er jo nettopp det som er typisk for kapitalismens siste fase, den vi kaller statsmonopolkapitalismen. Tilmed DNA innser at monopolene betyr en fare. Trygve Bratteli og Peder Søyland opptrådte forleden med det som emne på en kooperativ-konferanse på Tretten. Fra 1951 og fram til i dag har det skjedd en eksplosiv vekst i de store multinasjonale konsernenes virke og i deres infiltrasjon i de kapitalistiske land.

En mengde informasjon om dette kan vi finne i en bok av to amerikane-re, Barnet og Muller. Det er en bok som ifølge forfatterne «avslører hvordan noen hundre mektige selskaper behersker verdensøkonomien gjennom en teknikk som går ut på å flytte på penger og varer over hele verden», og som «undergraver regjeringenes evne til å kontrollere inflasjonen, opprettholde sysselsettingen, senke skattene og ha klare målsettinger i det hele tatt.»

Vi får vite at om en fire års tid vil 200-300 slike gigantmonopoler beherske om lag 80 prosent av de kapitalistiske lands produksjonsliv. Det pekes med rette på at disse selskapene driver en verdensomfattende virksomhet, at deres ekspansjon blant annet finner sted ved at de kjøper opp europeiske konkurrenter ved hjelp av de europeiske regjeringer! Og selve oppkjøpene finner sted med midler fra banker og finansinstitusjoner som selv er gigantmonopoler med verdensomfattende virksomhet.

Forfatterne understreker det faktum at de multinasjonale selskapene rår over likvide midler i voldsom størrelsesorden, fra 160 til 268 milliarder dollar, - dvs. over halvannen gang så mye som regjeringene har til sin rådighet. Og disse samme monopoler trenger ikke å sette mer enn 3 prosent av disse midlene i bevegelse, og vips har

de skapt en ganske omfattende internasjonal finanskriser!

Vi finner her også en studie av hvordan monopolene opptrer overfor utviklingslandene: For det første hvordan de enten unnlater å gi disse land teknisk hjelp i det hele tatt - eller lar dem betale dyrt for foreldet utstyr. Hvordan de baserer sin virksomhet på behovet for billig arbeidskraft og billige råstoffer og halvfabrikata, og på den måten bevisst øver innflytelse for å holde folkene nede i armod, uvitenhet og tilbakelighenhet. Hvordan monopolene på den måten selv er fiendtlige til ethvert økonomisk, politisk og sosialt framsteg, til alt som smaker av folkestyre og demokrati - for ikke å snakke om sosialisme... De undergraver og fører legal og illegal kamp mot arbeidernes politiske og faglige organisasjoner.

For det andre: Hvordan monopolene driver en ideologisk offensiv gjennom økonomisk og annen kontroll og dirigering av massemedia, aviser, radio og TV. Virksomheten under den såkalte oljekrisen for et par år siden er her et skoleeksempel.

Og for det tredje: Den politiske maktutfoldelsen og innblandingen i forskjellige staters indre anliggender. Her er eksemplene utallige, med ITTs (moderselskapet for Standard Telefon- og Kabelfabrikk) avgjørende rolle i det chilenske statskuppet som det klareste og blodigste. Interessant er også Lockheed-skandalen, der et monopol smører asiatiske og europeiske høyrepolitikere og kongelige med millioner dollar for å komme skikkelig med i rustningskappløpet...

Det vi ser utfolde seg gjennom monopolene er ren og hardkokt imperialisme. Med undertrykkelse og terror mot utviklingslandene, med hard, uforsonlig kamp mot freds- og framstegskrefter over hele verden, og i første rekke mot den sosialistiske arbeiderbevegelse. To verdenskriger og en mengde lokale kriger er i vårt århundre satt i gang i monopolenes interesse, og det hav av elendighet kombinasjonen av statsmakt og monopoler

har påført menneskeheten kan neppe måles.

★ ★ ★

For monopolene dreier seg om én ting: Å oppnå verdensherredømme.

Kampen mellom imperialismen og sosialismen er i virkeligheten en internasjonal klassekamp.

Kampen for fredelig sameksistens er et viktig frontavsnitt i dette oppgjøret. Det som gjør at imperialistene nødt og tvunget må godta prinsippene for en slik politikk, er det faktum at styrkeforholdet mellom den sosialistiske leir og imperialismen er totalt endret til fordel for sosialismen, til fordel for alle krefter i verden som arbeider for fred og demokrati, for nasjonal uavhengighet og sosiale framsteg. Denne kjensgjerning kan imperialistene ikke overse.

Men det er også en grunn nummer to: De dype og økende motsetningene innenfor imperialismens leir. Denne motsetningen kommer til uttrykk så vel innenfor den enkelte utviklede kapitaliststat som mellom grupper av dem. Særlig tydelig er den motsetningsfylte tredeling som eksisterer mellom USA, EEC-landene og Japan, i handel, økonomi og finanser. Den gir seg fra tid til annen utslag i regelrett økonomisk krig. Vi ser det i valutakriser, i handelskriger, i kampen om markeder, og ikke minst i konkurransen om råstofftilganger, der Japan er meget sårbart. Imperialismens indre motsetninger kommer også til syne i forholdet mellom folkene i utviklingslandene og nykolonialismen, og sist men ikke minst i de uovervinnelige klassemotsetningene mellom arbeid og kapital i hvert enkelt kapitalistisk land. Alle de indre motsigelsene svekker imperialismen betraktelig og setter sterke bremses på en styrkepolitikk med undertrykkelse, vold og krig, i pakt med imperialismens sanne vesen.

Det er også en tredje hovedgrunn til at imperialismen godtar fredelig sameksistens i prinsippet. Nemlig det forhold at mektige monopolkrefter - særlig de krefter som ikke er direkte knyttet til rustningskappløpet, - de

oppdager fordeler ved økonomiske forbindelser med den sosialistiske verden. Kort sagt: De værer business.

De sosialistiske land har alltid gått inn for utvikling av økonomisk, vitenskapelig og handelsmessig samband med de kapitalistiske land. Det er bare én betingelse: at dette skjer ut fra likeberettigelse, og til gjensidig fordel. Uten noen form for politiske eller andre betingelser. . . I så fall fremmer det en fredelig utvikling og sosiale framsteg.

Den internasjonale klassekampen beskrives slik i sluttdokumentet fra Berlin-konferansen sist sommer:

«De vanskelighetene som imperialismen gjennomgår, er et resultat av ytterligere utvidelse av det kapitalistiske systemets allmenne krise, som omfatter alle områder av det kapitalistiske samfunn – det økonomiske, sosiale, moralske og politiske felt – og som ytrer seg i forskjellige former og omfang i de forskjellige land. Særlig skarpt kommer slike karakteristiske trekk i den nåværende alvorlige krisen fram som kronisk inflasjon, krise i valutasyttemet, stadig mindre utnyttelse av produksjonskapasiteter, arbeidsløshet for millioner av arbeidende. Overalt fører krisen til alvorlige konsekvenser for arbeiderklassens, jordbrukernes og mellomlagenes livs- og arbeidsvilkår og rammer ungdommen og kvinnene samt de utenlandske arbeiderne særlig hardt. Krisen følges av tegn på moralsk forfall og av rystelser som vitner om dens politiske karakter. . .»

«Arbeiderklassen, de arbeidende i det kapitalistiske Europa kjemper for en demokratisk utvei ut av denne krisen, en utvei som er i samsvar med de brede folkemassers interesser og som åpner veien til en sosialistisk omforming av samfunnet. Storkapitalens reaksjonære kretser forsøker å finne en utvei ut av den nåværende situasjon idet de innskrenker folkemassens demokratiske og sosiale rettigheter og velter krisens byrder over på dem.

Dessuten strever disse krefter etter å forhindre politikken for avspenning og aktivt samarbeid, undergraver resultatene av konferansen i Helsinki og igjen å skape en atmosfære med spenning og konfrontasjon i de mellomstatlige forbindelsene. Visse krefter vil fortsatt vende tilbake til den kalde krigens politikk, som førte til at kontinentet ble splittet i to motsatte blokker. De kommunistiske partiene og andre demokratiske og fredselkende krefter kjempet og kjemper mot denne politikken.

Kapprustningen må innstilles og en prosess med redusering av rustninger og stridskrefter innledes. De voksende rustningsutgiftene hviler stadig tyngre på de arbeidende, på folkemassene. Hvis disse kolossale midlene ble brukt til å heve folkenes levestandard, til å overvinne den økonomiske tilbakeslag, til å hjelpe og understøtte utviklingslandene og til miljøvern, ville det være til veldig stor nytte for hele menneskehetens framgang.

For disse mål kjemper de sosialistiske, alliansefrie og andre fredselkende land, de kommunistiske og arbeiderpartiene, de progressive og demokratiske krefter i Europa. Det er en presserende og for alle folk på vårt kontinent livsviktig oppgave å overvinne den motstanden som de reaksjonære kretser i NATO-landene og andre konservative krefter retter mot dette.»

Berlin-dokumentet definerer her hovedmålene for den internasjonale klassekampen.

Denne kampen må selvsagt føres i hvert enkelt land. Berlin-møtet understreket sterkt hvert folks rett til fritt å velge sin egen utviklingsvei uten innblanding utenfra. Samtidig gir det klar beskjed om at partiene i de enkelte land helt selvstendig og uavhengig utarbeider sin egen politiske linje ut fra de spesielle sosialøkonomiske, politiske vilkår og nasjonale særdrag i hvert enkelt land.

Likevel må vi ikke være blinde for at

imperialismen og monopolmaktene er motstandere som opererer i global skala, og at de fører klassekamp i verdensomfang.

Dette gjør det nødvendig at også de anti-imperialistiske kreftene, og da i første rekke arbeiderklassens partier og fagbevegelsen, styrker sitt fellesskap over landegrensene. Det er nødvendig å finne fram til et opplegg med konsultasjoner, samordning av felles handlinger og handlingsmønstre for å hindre reaksjonære framstøt og sosiale tilbakeslag i de kapitalistiske land. Det er nødvendig med felles planer og tiltak for å verge og utbygge freden, for å trygge den fredelige sameksistensen, for å gi effektiv støtte til utviklingslandenes rettfærdige kamp for økonomisk og sosial framgang. Det er nødvendig for effektiv og samordnet innsats for alle som kjemper under kolonialt, reaksjonært eller fascistisk åk, i alle deler av verden.

Fremdeles er det like rykende aktuelt, slagordet fra Det kommunistiske manifest: Proletarer i alle land, foren dere!

5. Monopolmakt i Norge

Norge er et land som tradisjonelt har vært åpent for internasjonale selskaper. Av vårt lands privateselskaper kan over tre fjerdedeler føre sitt opphav tilbake til utenlandske interesser. En del fakta forteller om hvor sterk monopoliseringen er i det norske næringslivet og finansverden:

Norges 5 største redere disponerer over 12,4 millioner tonn tonnasje. De samme – minus Rekstens rederi – hadde i 1974 fraktinntekter på 3,3 milliarder kroner, eller nesten tre ganger mer enn hele deres egenkapital.

Waages rederi hadde i 1974 bare 137 000 kroner i overskudd, mens avskrivningene var på 92 millioner og et klassifikasjonsfond hadde en størrelse av 39 mill. kr.

Ved siste årsskifte var det bare 29 forretningsbanker igjen i landet, mot om lag 100 i 1945. Resten var

slukt av sine storebrødre. De fem største bankene hadde i fjor en samlet forvaltningskapital på om lag 30 milliarder, og var hver for seg økonomiske stormakter i vårt land.

I perioden 1960 til 1975 «forsvant» 189 norske sparebanker, og gikk over som filialer av en storbank. Den største sparebanken av i dag, Oslo og Akershus Sparebank, disponerer over en kapital på vel 3,5 milliarder, og hadde i 1974 et overskudd på 15,7 millioner kroner.

Norsk Hydro hadde samme år en omsetning på 4,1 milliard, og et overskudd på 229 millioner. Borregård: 2,5 milliarder og 105 millioner. Elkem-Spigerverket 2,3 milliarder og 211 millioner. Norske Esso firedoblet overskuddet til 38,7 millioner, mens omsetningen pr. ansatt var på 2 millioner kroner!

Bare i treårsperioden fra 1971 til utgangen av 1973 ble de utenlandske investeringene i Norge økt til det dobbelte, noe som faller sammen med oljespekulantenes inntog på den norske økonomiske hovedscene.

Dette er bare smakebiter, men de viser hvilken voldsom økonomisk makt store selskaper og finansinstitusjoner representerer, også i vårt land. Det understreker at Norge ikke er noe unntak fra regelen når det gjelder den økonomiske struktur for et kapitalistisk land.

Vi er heller ikke i Norge forskånet for storkapitalens direkte økonomiske tilskudd til borgerlige partier, som en regner vil være dens trofaste støtte. Den rollen Libertas spiller, er typisk, med store hemmelige bidrag til Høyre og andre borgerlige partier. Ved siden av det monopolkapitalens skjulte politiske maktspill foregår den politiske påvirkning også via de «demokratiske spilleregler». Et eksempel på det:

For de forskjellige norske industrigrupper er det opprettet såkalte bransjeråd. Her sitter i hvert råd 3 fra staten, 3 fra bedriftsledelsen, 2 fra LO og en fra de ansatte. Representantene fra industriherrene er stort sett fra storbedrif-

tene, de som enten er direkte knyttet til internasjonal storkapital eller som har internasjonale økonomiske forbindelser på annen måte. Disse folkenes direkte arbeid for industrien gjør det nærmest umulig for statens og de ansattes representanter å hevde seg med tyngde. Særlig ikke når spørsmål om sysselsetting kastes inn i vurderingene. Oljevirkosomheten i Nordsjøen er eksempel på motstridende interesser mellom staten og den private industri. Industrien satser på hurtig utvinning og raske millioner på kistebunnen. Den presser staten og andre myndigheter til å øke utbyggingstakten og feltene for oljeleting, ved hjelp av trusel om innskrenkninger og permisjoner for ansatte i oljesektoren.

I den militære industri er det på samme måte. Det var i sin tid ganske besnærende da Høyres forsvarsminister Grieg Tidemand tok initiativet til at «norsk industri skal nyte godt av Forsvarets innkjøp, uansett hvor de foretas». Men i praksis har dette betydning at norsk militær industri er trukket inn i utenlandske rustningskonserners interessesfære. Og når det gjelder den internasjonale rustningskapitalen, da har vi i Norge minimal eller ingen mulighet til å kontrollere utviklingen. Da vil staten av omsyn til sysselsettingen måtte gå med på løsninger som kan være stikk i strid med arbeiderbevegelsens og folkets interesser. Det som var ment å være en nasjonal fordel snur seg til å bety nasjonal avhengighet på storkapitalens premisser.

Det ble alt i 1970 bekreftet av den kjente norske næringsdrivende Gustav A. Ring i et intervju med Dagbladet. På spørsmål om det kunne være farlig å hjelpe «datterselskaper» med forsvarskontrakter svarer Ring:

«Jo, absolutt. Styringsretten til disse selskaper ligger et helt annet sted, og det er en illusjon å tro at den fjernliggende konsernledelse ligger under norsk parlamentarisk kontroll i sine disposisjoner. En høy offiser i forvaltningen sier dessuten at han har liten tro på den praktiske kontrollmulighet.»

I samsvar med sin ideologi trenger storforetakene frihet til å flytte kapital, materialer, teknologi og fagfolk når som helst og hvor som helst i verden det måtte passe for å oppnå størst mulig vekst for seg, blir sterkest mulig, øke sine konkurransemuligheter og selvsagt: øke profitten. Det er gjennom denne friheten, storkapitalens frihet, de ønsker å møte ethvert press fra konkurrenter, fra forbrukere – og ikke minst er det ved slike manipulasjoner, trusler om bedriftsnedleggelse og forflytninger til gunstigere beitemaker de møter fagbevegelsens krav i kampen for de ansattes interesser.

Friheten avslører i nr. 42/76 hvordan Televerket, vårt lands største servicebedrift med sine 20 000 ansatte og en årsomsetning på vel 2 milliarder, er under dominans av to «norske» selskaper som er utløpere av gigantkonserner. I første rekke dreier det seg om Standard Telefon- og Kabelfabrikk, som er datterselskap til det beryktede ITT. Det presses fram en automatisering som vil gi konsernene veldig profitt, og som i tillegg vil sette tusener norske arbeidsplasser i fare. I intervjuet peker Håkon Gundersen, forfatteren av boka «Televerket med knute på tråden», på samspillet mellom det offentlige og monopolene:

«... setter en sammen en rekke mindre brikker, blir det et forståelig bilde. At Trygve Lie ble vervet som agent for ITT i Norge, at Finn Lied, DNA-direktør og sjef for Forsvarets Forskningsinstitutt, driver et nært samarbeid med ITT samtidig som han sitter som nestformann i styret for Televerket, er bare enkle eksempler på slike brikker. Det er klart at STK og Elektrisk Bureau gjennom den teknologi de utvikler blir i stand til å kontrollere stadig større virkeområder.»

La dette være tilstrekkelig som eksempler på monopolenes styrke og virke i vårt land. Det er en hovedoppgave for norsk arbeiderbevegelse å skape en front mot monopolene og deres udemokratiske politiske og økonomiske makt.

Det må skapes en anti-monopolistisk, demokratisk folkebevegelse til vern om arbeidernes, bøndernes og fiskernes interesser, til vern om miljøet og ressursene, en front av folket mot storkapitalen

6. Hva er anti-monopolistisk kamp i Norge? Vi og de andre

I Norge betyr anti-monopolistisk kamp rett og slett arbeidsfolks kamp for demokrati og framsteg mot monopoler, reaksjonær høyrepolitikk og sosialdemokratisk klassesamarbeid. Det betyr en aktiv lønnspolitikk av en sterk fagbevegelse, kamp mot arbeidsløshet og dyrtid, det betyr hard innsats for å få senket boutgiftene. Det betyr at vi må kjempe mot en uhemmet oljeutvinning, at vi mobiliserer til vern om utkantstrøkene og kystens livsinteresser. Det betyr arbeidspress for å få reell makt i bedriftene med kontroll av så vel investeringene som utbytte og profitt. Det betyr avvisning og fjerning av de veldige skattefordeler monopolene og storkapitalen nyter godt av, det betyr at vi må kjempe for at større deler av landets ressurser settes inn i sosialsektoren, helsevesenet. Det betyr krav om overføring av banker og nøkkelindustrier i samfunnets eie, det betyr intensiv tilbakeføring av utenlandske bedrifter på norske hender. Vi må avsløre huiheten i snakket om «klasseharmonie», «sosialt fellesskap» og stadig hamre fast den sannhet at så lenge vi lever i et kapitalistisk samfunn, kan arbeiderklassen bare vinne framgang gjennom bitter og hard klassekamp. Og så er vi kommet til et kjernepunkt: Hvem er vi? De VI som skal make å ta kampen opp mot disse veldige motkreftene i kampen for fred, framsteg og folkemakt?

Vi er for det første kommunister, om det er det ingen tvil. Men vi må vinne med oss det vi kaller venstresida i norsk arbeiderbevegelse, venstresida i hele folket for en anti-monopolistisk front. Og det er mulig, steg for steg. La oss gå til sosialdemokratene på ar-

beidsplassene uten å stille andre spørsmål enn de enkle: La oss stå sammen for å verge freden, stå sammen om skikkelige tariffoppgjør, stå sammen for å få has på boligspekulasjonen og skattesnyteriet fra de private næringsdrivende. La oss gå sammen om å vinne virkelig innflytelse over den arbeidsplassen som tjener på slitet vårt. Vi må komme til disse våre kamerater uten baktanker og partipolitiske fordeler, uten å proppe dem huden full med teoretiske utlegninger. Det gjelder framfor alt å vinne disse kameratene for en slik holdning: *La oss stå sammen om det vi er enige i, i stedet for å slåss om det som skiller oss.*

Det er på samme måten vi må ut til venstrekrefter. Til våre tidligere samarbeidspartnere i SV, til alle som deler vårt syn blant tidligere AIK-ere, SF-ere og uavhengige sosialister. Det er slik vi også skal møte de ytterst få som har forlatt vårt parti til fordel for SV.

Likevel må vi ikke glemme at *fagbevegelsen*, mengden av fagorganiserte kvinner og menn, er det viktigste i spørsmålet om å skape arbeiderenhet. LO er felles for alle politiske avskygninger, samtidig som den er en klasseorganisasjon. Klassebevisstheten kan nok til tider bli sløvet og svekket, men likevel ligger den der latent og venter på å bli vekket til live, til innsats.

Dette handlingsfellesskapet er det nå vår viktigste oppgave å arbeide utrettelig og tålmodig for å oppnå, med en stil som vekker tillit og vinner støtte. Jeg skal ikke her prøve å definere sosialdemokratiet eller SV – det vil kreve et eget foredrag – men bare slå fast det Rudolf Nilsen sier: «... frender er vi dog til sist.»

La det likevel være klart at vi kommunister ikke går til enhetsarbeidet klar til å tuske bort vårt ideologiske grunnlag, marxismen-leninismen. Den er verken til salgs som hel vare eller oppdelt. Den er tvert om vår rettesnor i kampen for arbeiderenhet.

Fagbevegelsen gjennomgår vanskelige tider nettopp nå, med meldinger om innskrenkninger og oppsigelser, med varsler om en hardere arbeidsklima. I

denne situasjon må vi kommunister i alt vårt virke vise at vi i handling står på de arbeidendes side. I vårt arbeid må vi ikke avgrense oss til å være teoretikere. Om vi innskrenker oss til studier, gode uttalelser og manifest, vil vi være isolert fra massene, dem vi skal nå fram til. I stedet må vi ut i arbeiderklassens hverdag, inn i dens daglige kamp for sine interesser. Det er i denne kampen kameratskap vinnes og samhold blir smidd.

På den annen side må vi ikke falle for fristelsen til bare å beskjefte oss med dagsaktuelle spørsmål. Vi må vinne bred forståelse for at kriser og arbeidsløshet, sosiale spørsmål og dyrtid skyldes et urettferdig, overlevd samfunn, og peke på sosialismen som løsningen.

Det er hovedoppgaven for oss kommunister: Å knytte arbeiderbevegelsen til sosialismen. Og i det må vi lykkes, skal vi lykkes!

Den økonomiske politikken og fagbevegelsen

Av Åsmund Langsether

A. De kombinerte oppgjør, hva er bakgrunnen for denne oppgjørformen

1. Litt historikk

Statsmaktens forsøk på å kontrollere lønnsfastsettelsen og dermed regulere klassekampen på en av dens viktigste arenaer, er ikke noe nytt spørsmål i de kapitalistiske land. Heller ikke i vårt.

Det klassiske virkemiddel til kontroll har vært bruken av voldgift. Partiet Venstre har vært bærer av denne politikken, mens både arbeiderbevegelsen og arbeidsskjøpernes interesseorganisasjoner tidligere stort sett hevdet prinsippet om den frie forhandlingsretten, ut fra ulike synsvinkler naturligvis.

Arbeiderbevegelsen har hevdet retten til å være med og bestemme prisen på arbeidskraften og retten til, uten restriksjoner, å bruke klassens kampkraft og virkemidler (inkludert streik) for å skaffe seg en størst mulig andel av den merverdi klassen sjøl skaper.

Arbeidsskjøperne har tradisjonelt vært skeptisk til enhver statlig innblanding i det økonomiske liv.

Parallellt med kapitalismens utvikling fra «frikonkurranskapitalisme» til det vi kaller statsmonopolkapitalisme, har denne situasjonen endret seg. Næringslivets organisasjoner og alle borgerlige partier har stått bak forslagene fra Skånland-utvalget, og de har applaudert sosialdemokratiets modell med såkalte kombinerte oppgjør.

Under det norske sosialdemokratiets ledelse har arbeiderklassen i vårt land gått med på å pålegge seg stadig større restriksjoner i den faglig-politiske kampen.

Foruten ved bestemmelser i lovverket og hovedavtale mellom LO og NAF har sosialdemokratiet vært en av hovedarkitektene for forslagene i Skånland-utvalgets innstilling, og de såkalte kombinerte oppgjør med Kleppe-pakker er jo signert av norsk sosialdemokrati.

I andre kapitalistiske land vil vi også finne at sosialdemokratiet har ivret mest for å få til en såkalt «inntektspolitikk» i en eller annen form.

I etterkrigstidas Norge har oppgjørssituasjonen bl.a. vært karakterisert av

at man fram til 1952 hadde lov om tvungen lønnsnemnd. I perioden fra 1952 til 1962 foregikk oppgjørene forbundsvis og stort sett uten noen større inngripen fra myndighetene.

Fra 1956 forsøkte regjeringa å legge rammen for oppgjørene og å påvirke resultatene ved å love subsidier. En virkelig samordning av oppgjørene kom først i stand i 1963. En forutsetning for samordningen fra LO's side var nå at regjeringa ga tilsagn om subsidier og en skjerpa prisovervåking.

Opgjøra i 1964 og 1966 ble avgjort ved tvungen lønnsnemnd. Både i 1968, 1970 og 1972 hadde vi samordnede oppgjør som dels ble avgjort etter forhandlinger og dels mekling. I alle disse oppgjørene grep regjeringa inn med lovnaden om henholdsvis subsidier, økt barnetrygd og skattelettelse under forutsetning av at forhandlingene ledet til «et totalt sett realøkonomisk forsvarlig oppgjør» som det heter.

Ved indeksoppgjøret våren 1973 ble det første forsøk gjort på å prøvekjøre et kombinert oppgjør, med lave lønns-tillegg (45% kompensasjon for prisstigninga), prissubsidier og reduksjon av statens utgifter.

Under oppjøret våren 1974, et oppgjør som egentlig skulle foregå forbundsvis, fikk vi den første «Kleppepakke» og i realiteten en samordning. Siden har vi altså hatt «kombi-oppgjør» og Kleppe-pakker både ved indeksoppgjøret i fjor høst og nå i vår.

Denne korte oversikten viser oss at statens medvirkning og inngripen i tariffoppgjørene har blitt stadig mer omfattende og samtidig stadig mer åpen og direkte i disse åra.

2. Utviklingen av statsmonopolkapitalismen – kapitalismens nye problemer

Vi kan altså konstatere at den inntektspolitikk som nå forsøkes gjennomført her i landet ikke er noe prinsipielt nytt i våre dagers kapitalisme, heller ikke i Norge. I flere land i Europa, f.eks. Nederland, Østerrike og

Storbritannia har man i lange perioder hatt inntektspolitiske ordninger med omfattende restriksjoner på lønnsfastsettelsen. Mest omfattende var de kanskje i Nederland fra 1950 til 1964. Da brøt denne inntektspolitikken sammen først og fremst fordi profitten i næringslivet ble så høy og lønningene så lave (også i forhold til nabolandene) at den ikke ble akseptert lenger.

Og dette resultatet er noe vi skal merke oss.

Forsøkene på å få til en inntektspolitikk må vi se som forsøk på å løse de problemer kapitalismen i dag står overfor.

Å se på *bakgrunnen* for forslagene om inntektspolitikk i en eller annen form, vil derfor si å se på kapitalismens problemer. Her skal vi ikke foreta noen grundig analyse, men presentere et resymé av de viktigste problemer i og karaktertrekk ved det kapitalistiske økonomiske system:

- Monopoliseringen er sterk innen de enkelte land og internasjonalt, med framveksten av multinasjonale selskaper.
- Monopoliseringens internasjonale karakter og det økte økonomiske samkvem mellom landene, har presset fram frihandelsområder og fellesmarkeder og forsøk på å bygge opp overnasjonale statsorganer. Nasjonalstatens muligheter for å styre sin økonomi og beskytte den (ved toll og reguleringer av utenrikshandelen f. eks.) er minsket i takt med denne utviklinga.
- Statssektorens betydning i økonomien har økt, og samarbeidet mellom staten og monopolkapitalen er bygd ut. I Norge er det f. eks. tilfelle i oljesektoren, gjennom samarbeidet mellom Statoil, Hydro og Saga-gruppen på Rafnes og Statoil/Mobil-samarbeidet i oljeleting og produksjon i Nordsjøen.
- Kapitalismens krisepregede utvikling som hadde en avdempet karakter i 1950- og 60 åra, har etter 1970 slått ut i dramatiske konjunktursvingninger.

- En vedvarende, «krypende» inflasjon på ca 3-4% i hele etterkrigstida, har fra ca. 1970 slått over i en inflasjonstrend på mellom 10-15% i de fleste kapitalistiske land. Enkelte land har til og med hatt en årlig prisstigning på over 30%. Årsaken til dette må bl.a. søkes i den økte monopoliseringen av næringslivet. Desto større grad av monopolisering og/eller omfang av konkurranseregulerende avtaler i en næring, desto større muligheter har arbeidskjøperne til å ta igjen enhver kostnadsøkning (også skatteøkninger) ved å øke prisene.

- «Staflasjon», dvs. at en ganske sterk prisstigning fortsetter også under en lavkonjunktur med millioner arbeidsløse og nedgang i produksjonen.

Årsakene til dette fenomenet som først har slått igjennom ved denne lavkonjunktoren er ikke enkel å klarlegge; rimeligvis har det også sammenheng med monopoliseringen og den offentlige sektors økte rolle i økonomien.

Uansett hva årsakene er, er det klart at her står den moderne kapitalisme overfor et av sine alvorligste problemer.

- Gjennom den ujevne utvikling i de kapitalistiske land, har enkelte av dem fått store underskudd i utenrikshandelen og store problemer med sin valuta. Ved å devaluere egen valuta for å rette opp underskuddet i utenrikshandelen har man økt den innenlandske prisstigning ved å fordyre importen.

- I denne situasjonen har den tradisjonelle «motkonjunkturpolitikken» etter Keynes' oppskrift kommet i krise.

Ved å stimulere etterspørselen slik som denne teorien foreskriver under en lavkonjunktur, står man i fare for å øke et allerede stort underskudd i utenrikshandelen (og dette kan man ikke forhindre fordi man har bundet seg til frihandel) og å forsterke en allerede høy inflasjon.

Dette har gjort det enda mer umulig

nå enn tidligere for kapitalismen å realisere full sysselsetting uten prisstigning.

I flere land i Europa og i USA føres det nå åpent en politikk som går ut på å akseptere stor arbeidsledighet, i et forsøk på å holde prisstigningen nede. Dette har også ført til at nedgangskonjunktorene har blitt lengre enn «ekspertene» har ventet.

3. Kombinerte oppgjør – et nytt virkemiddel

Kapitalismen står altså i dag overfor store problemer, som setter systemets prestisje i fare. (Knut Frydenlund uttalte det f.eks. slik i et foredrag i Oslo Militære Samfunn 4.10. 1976 «De industrialiserte land i Vest vil ikke over lengre tid kunne tillate seg å leve med relativt omfattende arbeidsløshet uten skadevirkninger også i Øst/Vest sammenheng.»)

De tradisjonelle statlige styrings- og kontrolltiltak er mindre effektive enn før. Kapitalismens administratorer og forsvarere er derfor nå på febrilsk jakt etter «nye virkemidler» som er mer effektive enn de gamle. I denne situasjonen er det man bl.a. her i landet har kastet seg over inntektspolitikken for gjennom den å legge lønnsfastsettelsen under statlig kontroll. Vår spesielle variant av inntektspolitikk, kombinerte oppgjør, er sagt å være det eneste som kan bevirke at pris/lønnsspiralen blir brutt og at arbeidsplassene blir trygget. (Denne argumentasjon er brukt av Kleppe i hans finanstale både i 1975 og 1976.)

Vi opplever her altså at i en situasjon hvor problemet er en uakseptabelt sterk prisstigning, vil vår DNA-regjering løse dette problemet ved å skaffe seg kontroll over lønnsfastsettelsen. Da er det berettiget å spørre hvorfor man ikke heller vil skaffe seg kontroll direkte over prisfastsettelsen?

Svaret på dette spørsmål må sees i lys av følgende:

Det er i praksis fullt gjørlig å regulere lønningene, bortsett fra at lønns- glidningen vel kan bli besværlig å få under kontroll. Å regulere prisene og

profitten er i praksis utgjørlig uten å gripe inn i det «frie næringslivets» disposisjonsrett, uten å endre maktforholdene i næringslivet og forandre samfunnets sosialøkonomiske struktur.

Men dessuten er det vel antakelig slik at inntektspolitikkenes hovedfunksjon er å sikre profitten i næringslivet. Profitten er den motor som driver det økonomiske liv. Det er derfor en sentral oppgave for vårt samfunns stat å sørge for at denne motor fungerer så effektivt som mulig, og det er inntektspolitikken brukbar til. De kombinerte oppgjørene i Norge fører til at profitten blir sikret og økt først og fremst i de såkalte konkurranseutsatte næringer. Dette innrømmes også av Kleppe, og det sies å være nødvendig for å bedre konkurranseforholdene og trygge arbeidsplassene.

4. Kombioppgjørens karakter

Før vi går videre skal vi se litt nærmere på hva som er karakteristisk for denne oppgjørsformen og hva som skiller den fra de tidligere samordna oppgjørene, og forslagene fra Skånland-utvalget.

a) Gjennom de kombinerte oppgjør har staten i stor utstrekning overtatt regien av lønnsoppgjørene. Regjeringas opplegg med rammene for oppgjørene blir presentert flere måneder før forhandlingene starter. Det grunnleggende tallmateriale for oppgjørene blir også utarbeidet av statsmyndighetene. Rammene for det lille tariffoppgjør våren 1977 ble f.eks. presentert av Kleppe i hans finanstale nå, høsten 1976. Disse rammene antyder maksimalt 9% stigning i nominell lønn og ca. 2,5% stigning i realdisponibel inntekt.

b) Regjeringa betaler en del av lønns-takernes levestandardøkning ved skattelettelse mot at de går med på å stille lavere lønnskav.

De lovede skattelettelse, og også skattelettelse som er gitt ved tidligere kombioppgjør, blir brukt som pressmiddel ved oppgjørene. Dersom ikke kombioppgjørsformen blir godtatt, blir det truet med å ta

vekk allerede gitte skattelettelse, og ikke å gi nye.

c) Det er en tendens til at lønnsforhandlingene kommer til å dreie seg om hvor mye staten skal gi i skattelettelse i forhold til det lønnsstillegg arbeidskjøperne må betale, mens rammene for oppgjøret ikke blir gjort til gjenstand for forhandlinger. Allerede nå er det kommet hentydninger fra ledende LO-hold om at man finner opplegget for vårens «lille» oppgjør tilfredsstillende.

d) Dette er klart til fordel for arbeidskjøperne, og deres forhandlings-taktikk har derfor gått ut på å presse staten mest mulig.

Fagbevegelsen (LO sentralt) på sin side har overhodet ikke stilt krav til omfanget og arten av statens skattelettelse. På det hold har man stort sett bare drevet det til å gi uttrykk for tilfredshet med at staten vil «medvirke» ved oppgjørene.

e) Oppgjørene er samordna, men de skiller seg fra de tidligere samordnede oppgjøra vi kjenner hovedsakelig ved det som er nevnt i punktene a) til d) ovenfor.

f) Kombioppgjørsformen skiller seg fra forslagene i Skånland-utvalgets hovedsakelig ved at oppgjørsformen ikke er gjort permanent og ved at det ikke er opprettet noe «Råd for pris- og inntektspolitikk». Skånland-utvalgets forslag om å flytte avtaleperioden for lønnsoppgjørene slik at de følger kalenderåret (og budsjett-året) er nå tatt opp av regjeringa Nordli.

5. Kombinerte oppgjør - ledd i sosialdemokratiet's classesamarbeids-politikk

Det norske sosialdemokratiet har gjort spørsmålet om kombinerte oppgjør til litt av en merkesak for seg. På den andre siden har også, som tidligere nevnt, både arbeidskjøperne og de borgerlige partier bifalt, ja til og med krevd en slik oppgjørsform.

Dette er altså en politikk som både borgerskapet og sosialdemokratiet er forenet om.

Det er eksempel på en classesamarbeidspolitikk som innebærer forsøk på kontroll av classeskampen på en av dens hovedarenaer, til umiddelbar fordel for kapitalen.

Men hva regner sosialdemokratiet med å vinne ved denne politikken?

Om vi ser bort fra Odd Høydahl, som har gitt uttrykk for at vi her har med sosialistisk planlegging å gjøre, står vi overfor et forsøk fra sosialdemokratiet side på å løse kapitalismens mest grunnleggende problemer, men samtidig bevare kapitalismen.

Disse problemene vil naturligvis ikke bli løst, de vil i høyden bli avdempet ved denne politikken. Kapitalismens krisepregede og konfliktfylte utvikling henger sammen med kapitalismens vesen og vil fortsette så lenge dette systemet består.

Men sosialdemokratiet forespeiler at problemene vil bli løst. Kleppe snakker om å *bryte inflasjonsspiralen* og å *skape trygge arbeidsplasser*. Dermed skapes det en falsk bevissthet i arbeiderklassen, og det skjer en tilsløring av årsakene til de problemene kapitalismen står overfor i dag. Typisk nok snakkes det nå f.eks. både i den borgerlige og sosialdemokratiske presse om at *hele verden* er inne i krise og lavkonjunktur, mens det naturligvis bare er i den kapitalistiske verden dette er tilfelle.

B. Konsekvensen av de kombinerte oppgjør

1. Kombinerte oppgjør i oljeinntektes lys

Det avgjørende moment for at kapitalen skal være interessert i denne oppgjørsformen, er at de slipper med mindre lønnsstillegg enn ellers; og det er igjen avhengig av at staten gir skattelettelse.

Nå er det slett ikke uproblematisk for staten å gi skattelettelse, det vil jo gå ut over evnen til å løse offentlige oppgaver som er høyt prioritert. Dessuten vil dette tiltaket etter en tid bli brukt opp, og først overfor de lavtlønte

som betaler minst skatt. Man kan ikke ettergi folk mer skatt enn de betaler.

Istedenfor skattelettelse kan vi da vente oss at subsidier vil bli brukt; reduksjon av moms er også en mulighet.

Uansett hvilken form regjeringa velger å gi sitt bidrag i «Kleppe-pakkene», så vil det koste penger.

Normalt står det da for en regjering to muligheter åpne:

Den kan skjære ned på den offentlige sektors virksomhet, og erfaringsmessig vet vi at det har en tendens til å gå ut over grupper i samfunnet som er sosialt og økonomisk dårlig stilt og mest sårbare. Den andre løsningen er å øke indirekte skatter og avgifter og øke prisen på offentlige tjenester.

I vårt land ser vi nå allerede slike tendenser på de offentlige budsjetter. Kleppe har i årets budsjett argumentert for de økte avgiftene og takstforhøyelsene fordi en da «- får mer til rådighet for lettelse av den direkte skatt». Og videre heter det at: «Prinsipielt ville det vært ønskelig om man kunne gå lenger ad denne veg».

De skattelettelse som hittil er brukt har stort sett rammet statsbudsjettet og trygdebudsjettet. For trygdebudsjettets vedkommende har dette ført til at det blir gjort opp med under-skudd for 1977.

Dette brukes nå som et argument mot å gjennomføre en skikkelig heving av minstepensjonen i folketrygden. Man har altså sikret profitten i næringslivet og sender nå regninga til de trygdede.

Kommunebudsjettene er hittil ikke direkte berørt av Kleppe-pakkene, men de er berørt indirekte. Kommunenes skatteinntekter er f.eks. for neste år svekket med ca. 700 mill. etter stortingsvedtak i vår om lettelse i kommuneskatten.

I tillegg kommer så virkningen av Kleppe-pakka. Den gir mindre skatteinntekter fordi lønnsnivået er lavere enn det ellers ville ha vært. Fra dette må vi trekke bl.a. lavere lønnsutgifter og en mulig større bedriftsskatt, men alt i alt er det grunn til å tro at kommunene kommer dårligere ut.

En minst like viktig faktor er at Kleppe-pakkene svekker statens evne til å overføre midler til kommunene.

Og dette skjer i en situasjon hvor kommunene allerede har en meget presset økonomi. Det samlede underskudd på kommunebudsjettene har de siste åra dreid seg om milliardbeløp (ca. 3 milliarder i 1975). Samtidig er en stor andel av kommunenes utgifter bundet i virksomhet som er pålagt dem av staten.

I en tid hvor den offentlige sektor har høyt prioriterte samfunnsoppgaver å løse, gjennomføres det altså en økonomisk politikk som utsetter og umuliggjør dette, fordi kapitalismen i mellomtiden må reddes.

Men her er det oljeinntektene kommer inn og gir det norske sosialdemokrati, og for øvrig en hvilken som helst regjering, en utvidet handlefrihet og muligheter til å drive kombiopp-gjørspolitikken mye lenger enn under «normale» betingelser.

Avgiftsøkninger, takstøkninger og nedskjæring av den offentlige virksomhet kan ikke drives særlig langt uten å møte sterk politisk motstand.

Oljeinntektene som den norske stat etter hvert vil få, gjør det mulig å unngå en altfor utfordrende politikk på dette område, og samtidig finansierer «Kleppe-pakker».

Men det som da vil skje er at en del av statens oljeinntekter blir kanalisert til næringslivet gjennom følgende mekanisme:

Skattelettelse til lønnstakerne, betinget av at de stiller lave lønnskrav, gir sparte lønnsutgifter og økt profitt i næringslivet.

Det har vært mye debatt her i landet om de problemer (strukturendringer) som vil komme dersom oljeinntektene skal brukes opp innenlands, etter hvert som de kommer.

I denne debatten har det vært antydning, bl.a. fra sosialdemokratiet, at noe av pengene burde brukes i utlandet, og gjerne i form av privat norsk industris investeringer i utlandet. En slik politikk er for øvrig allerede i gang i Vest-Tyskland.

Kombioppgjørene er en måte å gi norsk (og utenlandsk) monopolkapital andel i oljeinntektene på, og sette den i stand til å ekspandere blant annet i utlandet.

Skulle regjeringa lykkes med å sette ut i livet en slik politikk, må svaret være å reise en kraftig opinion for skjerpet bedriftsbeskatning.

2. Konsekvenser for lønnstakerne

a) PRISSTIGNINGEN

Det ene hovedargumentet for kombinerte oppgjør her i landet er at det er nødvendig for å få *brutt* «inflasjonsspiralen». I fjor høst brukte Kleppe dette argumentet. Nå i år snakker han om å *demp* prisene, og det er forståelig.

Inntektsoppjøret i vår ble gjennomført som et kombinert oppgjør, omtrent etter Kleppes opplegg. Det har nå gått 6 måneder siden dette oppjøret ble gjennomført, og det kan være aktuelt å stille spørsmålet til Kleppe om han nå mener at lønns- og prisspiralen er brutt og at regjeringen behersker prisproblemet.

En pekepinn om hvordan dette har utviklet seg, får vi ved å se på utviklinga av konsumprisindeksen for de siste åra. Vår tabell omfatter tidsrommet fra januar 1975 til august i år.

Endringene fra måned til måned vil naturligvis være influert av mange forskjellige forhold, for eksempel innføring og oppheving av prisstopp (det var for eksempel prisstopp fra 1. september og ut året i 1975, derfor pris-hopp i januar 1976), endringer i jordbruksprisene (økningen på 2% fra juni til juli 1975 skyldes hovedsakelig de økte jordbruksprisene), endring i subsidi-er, endring i importpriser osv.

Denne enkle tabellen er derfor ikke noe endelig bevis for at «kombiopp-gjøret» ikke har hatt noen virkning på prisutviklingen. Den er imidlertid heller ikke noe bevis på det motsatte. Pris-økningen fra måned til måned i 1975 og 1976 har et svært likt forløp. Utviklinga i 1974 hadde også et liknende forløp.

PRISUTVIKLINGEN I 1975 og 1976

	1975		1976		Endring i % fra 1975 til- svarende måned -76
	Konsum- pris- indeks	Endring i % fra forrige måned	Konsum- pris- indeks	Endring i % fra forrige måned	
Jan	107,1	2,8	117,1	1,2	9,3
Feb	107,5	0,4	117,7	0,5	9,5
Mars	108,7	1,1	119,3	1,4	9,8
April	109,4	0,6	120,3	0,8	10,0
Mai	109,9	0,5	121,2	0,9	10,3
Juni	111,1	1,1	122,6	1,2	10,4
Juli	113,2	2,0	123,7	0,9	9,3
Aug	112,8	-0,4	123,7	0,0	9,7
Sept	114,4	1,4	123,8	0,1	8,2
Okt	114,8	0,4	124,0	0,2	8,0
Nov	115,5	0,6			
Des	115,7	0,2			

Prisstigningen fra 1974 til 1975 var på 11,7%. Stigningen var sterkest i første halvår. Den mindre stigningen i høst-månedene i 1975 skyldes hovedsakelig en kombinasjon av prisstopp og innsats av nye subsidier i forbindelse med indeksoppjøret. Det samme er tilfelle i høstmånedene i år. Det har vært en begrenset pris- og avansestopp koblet sammen med innsats av nye subsidier som samlet utgjør ca. 1,75 poeng på indeksen. Dersom prisene i år ikke skal stige med mer enn 9,2%, slik regjeringa har lovt, kan stigningen i hver av de to siste månedene i år ikke utgjøre mer enn ca. 0,4 poeng på indeksen.

Og det skal holde hardt. Bruk av subsidier endrer nemlig ikke i seg sjøl prisstigningstakten, men senker pris-nivået på det tidspunktet de blir satt inn.

Prisstigningen i de 10 første månedene i år ligger 9,5% over nivået i de samme månedene i fjor. Det kan ikke leses av denne tabellen at det kombinerte oppjøret har brutt en eventuell «lønns-/prisspiral» og at man fra 1976 behersker prisstigningsproblemet bedre enn før.

Tar vi hensyn til de stadig større subsidiebeløp som er satt inn for å holde prisene nede, er det aldeles ikke tale om noe *brudd* i inflasjonsspiralen.

For ytterligere å understreke dette må vi ta i betraktning at i første halvdel av 1976 nådde vi bunnen av den nåværende lavkonjunktur.

Dersom vi nå virkelig får en oppgangskonjunktur, vil dette øke inflasjonstakten.

Vi må imidlertid regne med at kombioppgjøra har en viss dempende effekt på prisstigningen; men det er bare i den grad næringslivet holder igjen på sine prisøkninger, når økningen i lønnsutgiftene dempes.

b) PROFITTEN

Vi har tidligere sett at en sikring og økning av profitten i næringslivet er hovedhensikten med denne oppgjørsformen. Og profitten har også økt.

c) SYSSELSETTINGSSITUASJONEN

Etter teorien skal kostnadsdempingen (dvs. profittøkningen) i næringslivet hindre innskrenkninger eller nedleggelse av bedrifter, stimulere investeringene og gi trygge arbeidsplasser. For enkelte bedrifter, sett isolert og på kort sikt, kan dette være riktig.

Men de *fundamentale* problemene i norsk eksportindustri (og industri som konkurrerer med utenlandsk import) skyldes ikke at kostnadsnivået er spesielt høyt i Norge, men at kapitalis-

men nå er inne i en stagnasjonsperiode med redusert produksjon og handel.

Når vi her i landet ikke får solgt våre produkter, er det fordi ingen har bruk for dem, og ikke først og fremst fordi de er for dyre. Det gjelder for verkstedindustrien, jernverket, treforedlingsindustrien og andre næringer med problemer.

Undersøkelser som er gjort, blant annet av Skånland-utvalget, gjør det vanskelig å påvise at økningen i lønnskostnadene her i landet fører til at norske produkter mister eksportmarkeder. Allikevel er hensynet til kostnadsnivået og konkurransevnen blitt et hovedargument for kombinerte oppgjør.

Økt profitt i næringslivet har også en annen virkning. Den vil i stor monn tilfalle de store bedrifter og kapital-sammenslutninger og sette disse i stand til å foreta rasjonalisering og ny-investeringer, dvs. å skjerpe konkurranseforholdene for andre mindre bedrifter, fremme monopoliseringen og ad den vei nettopp bidra til utrygge arbeidsplasser.

Når det ellers gjelder sysselsettings-situasjonen i Norge, har vi sloppet rimeligere fra den aktuelle krisa nettopp på grunn av oljeaktiviteten i Nordsjøen.

d) LØNNSUTVIKLINGEN

Et av poengene med kombioppgjørene er å holde det nominelle lønnsnivået nede. Argumentet er at lønnsstærkerne skal få en rimelig levestandards-utvikling likevel, fordi prisene skal stige mindre. Kleppe har garantert en økning på gjennomsnittlig 3,5% i real-disponibel inntekt (inntekt etter korreksjoner for skatt og prisstigning).

Her skal vi merke oss at regjeringas garanti gjelder gjennomsnittet, og ikke sier noe om hvor store avvikene fra dette kan være. Spesielt sier det ikke noe om hvor mange som vil få nedgang eller bare en svak oppgang i sin levestandard.

At det finnes grupper som vil komme så dårlig ut, blir uten tvil klart når vi vet at denne garantien er basert på en

forutsetning om en lønnsglidning på gjennomsnittlig 4,5%.

Lønnsglidning forekommer ikke for folk som er lønnet på regulativ, som i den offentlige sektor, og vil neppe heller forekomme for lavlønsgruppene i den private sektor, uten i spesielle tilfelle.

Det er altså disse gruppene som vil komme dårligst ut ved denne oppgjørsformen til tross for at det gis lavløns-tillegg og et såkalt etterslepstillegg i den offentlige sektor, i alle fall så lenge disse tilleggene er så små som de hittil har vært.

Vi kan ellers merke oss at de *skattelettelser* som er gitt i kombioppgjørene hittil, har gitt omtrent like mye prosentvis på alle inntektstrinn, dvs. at de absolutt ikke har hatt lavlønsprofil. Ved oppgjøret nå i år var skatteletten til og med over tre ganger så stor for en inntekt på 100 000 som for en på 50 000 kroner.

Til slutt skal vi merke oss at samtidig som oppgjøret forutsetter en lønnsglidning på 4,5%, kommer det stadig sterkere oppfordringer fra regjeringa om å stanse lønnsglidningen. Dette er allerede fulgt opp av enkelte bedrifter som nekter lokale forhandlinger om justering av lønningene.

Denne situasjonen, med liten eller ingen lønnsglidning, er spesielt alvorlig i denne oppgjørsformen, fordi tariffavtalene nå ikke har indekseklausuler.

3. Konsekvenser for fagbevegelsen og folkestyret

Aktiviteten i fagbevegelsen, og fagbevegelsens betydning i tariffoppgjørene blir påvirket bl.a. av følgende forhold:

- a) Regien av oppgjørene overtas stadig mer av Finansdepartementet, som nevnt ovenfor.
- b) LO har ikke formulert krav til hvordan *statens* medvirkning i oppgjørene skal/bør være. Følgelig har heller ikke denne siden av oppgjørene fått den normale organisasjonsmessige behandling som tariffkrav får i fagbevegelsen.

Medlemsdemokratiet blir altså satt ut av funksjon på det forberedende stadium i avgjørelsesprosessen; man får bare være med og stemme over sluttresultatet.

- c) En slik behandlingsmåte fremmer sentraliseringen av makt i fagbevegelsen.
- d) Dess større andel av tariffoppgjørens totale resultat som «betales» av staten, og tilkommer alle, desto mindre betydning får fagbevegelsen, og desto mindre vits blir det i å fagorganisere seg.
- e) Siden kombioppgjøra også er samordnede, har de de samordnede oppgjørs svakheter når det gjelder å løse spesielle problemer for enkelte grupper/forbund. Oppgjøret kan som kjent bli godtatt sjøl om det er nedstemt i et flertall av forbundene dersom det er godkjent av et stort nok flertall i de største forbundene. Den ubehagelige situasjon som dette medfører vil man naturligvis få fjernet ved å slå sammen forbundene til noen få storforbund.

★ ★ ★

– Folkestyret vil bli berørt i den forstand at Stortinget ved denne oppgjørsformen blir stilt overfor fullbyrdede kjensgjerninger.

Kleppe har riktignok beroliget oss med at dette ikke er så farlig, siden mange av de viktigste økonomiske beslutninger allerede tas utenfor Stortinget. Det er naivt å tro at det er Stortinget som legger grunnen for den økonomiske politikken, sier Kleppe i Dagbladet lørdag 23/10. Og det har han jo rett i.

Men det var kanskje en tanke å endre på dette forhold til fordel for Stortinget, snarere enn å gjøre det motsatte.

C. Vårt alternativ – et handlingsprogram mot monopolkapitalismen

I dette innlegget har jeg ikke diskutert i noen særlig utstrekning vår egen politikk, alternativet til sosialdemokratiets klassesamarbeidspolitik.

Hovedgrunnlaget for vårt *langsiktige* politiske alternativ er lagt i vårt Aksjons- og handlingsprogram, og i 3x7-punktsprogrammet for trygghet, demokrati og økonomisk folkemakt.

Våre *aktuelle* alternativer er lagt fram i forslag til uttalelser fra denne konferansen. Å konkretisere vår politikk og å bringe den ut til arbeiderklassen er den viktigste oppgaven vi står overfor i dag. Dette gjelder også denne konferansen.

Våre organisatoriske oppgaver

Av Kolbjørn Harbu

Jeg tror det nå blir mer og mer klart for oss alle at det moderne samfunn fungerer slik at kampen for å bedre lønnsstakernes levestandard ikke bare, ja kanskje ikke først og fremst, foregår på arbeidsplassen. Dette skyldes i første rekke at de politiske myndigheter, regjering og Storting, gjennom sin økonomiske politikk, det gjelder først og fremst skatter og avgifter, nå beslaglegger en så stor del av en lønnsstakers inntekt at de lønnsstillegg som kjempes fram i stor grad forsvinner før de når fram til lønningsposen.

Når vi skal snakke om våre organisatoriske oppgaver, må vi ha dette for øyet. Jeg vil sterkt understreke at kampen på arbeidsplassen er like viktig som før, den må fortsette. Men hvis vi ikke følger opp kampen på det politiske plan, blir vi stående tomhendt igjen.

Det er klarlagt på denne konferansen at det er storkapitalen, det er de multinasjonale selskapene som egentlig bestemmer den økonomiske politikken også i vårt land. Her er det praktisk talt ingen forskjell mellom vårt land med

sosialdemokratisk styre og land med et borgerlig styre.

Disse tingene må vi ha klart for oss når vi skal diskutere vårt organisatoriske arbeide.

En ting til vil jeg peke på som også er et viktig utgangspunkt, og det er situasjonen i fagbevegelsen. Vi har alltid forsvart en enhetlig fagbevegelse, fordi en splittelse av de fagorganiserte vil svekke deres stilling i forhold til motparten, arbeidskjøperne.

Dette spørsmålet er blitt enda viktigere enn før, blant annet på grunn av maoistenes virksomhet og delvis også SVs tvilsomme holdning til de legale faglige organisasjoner i vårt land. Dette skal jeg komme tilbake til, men det er viktig å ha også dette for øyet når vi diskuterer vår faglige strategi.

Vi har gjennom innledningsforedragene og arbeidet i gruppene fått mye bakgrunnsstoff, vi har diskutert hva vi må gjøre på kort og på lengre sikt. Vi vet hvilke oppgaver det påligger oss å løse. Men så gjenstår uten tvil det viktigste, hvordan skal vi gjøre det? Og her er det vi alltid har hatt de

største problemene. Det er ikke rart at det er og har vært slik. Selv om vi legger den marxistisk-leninistiske teori til grunn for vår virksomhet, så fins det ikke noe skjema eller opptrukne linjer som passer til alle tider og alle steder. Vi må legge opp vår organisatoriske virksomhet ut fra hvilke oppgaver vi skal løse. Men nesten viktigst av alt tror jeg det er at vi tar fatt på oppgavene i riktig rekkefølge. Og akkurat her tror jeg det er vi har feilet mest. Og det er vanskelig. Det er lett å gli ut i ren opportuniste, eller også i det vi kan kalle venstre-ekstremisme.

Jeg tror vi må tenke litt over hvorfor vi gang på gang har opplevd begge deler i vårt parti. Vi har kranget mye om vårt enhetsarbeid. Årsaken tror jeg ligger i en manglende teoretisk skoleing på den ene siden, men kanskje i like høy grad på at de i partiet som har skaffet seg mest teoretisk bakgrunn ofte mangler kjennskap til det praktiske liv. Vi ser svært ofte at våre faglige tillitsmenn inntar standpunkter som ikke er i samsvar med det som er partiets prinsipielle linje.

Jeg vil ta et eksempel for å gjøre det klart hva jeg mener. Vi gikk prinsipielt mot kombinerte oppgjør, og vi anbefalte de fagorganiserte å stemme nei til oppgjøret. Nå vet vi at flere av våre tillitsmenn anbefalte forslaget. Det betyr ikke at de er uenige i partiets prinsipielle holdning i denne saken. Men ingen kunne forhindre at vi fikk det kombinerte oppgjøret, og da var det for våre folk et hovedspørsmål å få mest mulig ut av det. Dette blir av noen kalt opportuniste, men jeg vil trekke det fram som et eksempel på at selv om vi enkelte ganger inntar et standpunkt som tilsynelatende er i strid med våre prinsipielle holdninger, behøver ikke det å være opportuniste.

Men jeg vil også gjerne si at grensene mellom opportuniste og taktiske handlinger er vanskelig å trekke. Det må være klart at våre tillitsmenn ikke skal gå stille i dørene når det gjelder prinsipielle saker bare for å beholde sin

posisjon. Har vi posisjoner i fagbevegelsen, skal de brukes til å fremme de synspunkter vi står for. Jeg tror nå også at det er derfor våre kamerater blir valgt, fordi vi har et annet syn og en annen politikk enn det sosialdemokratene har.

Men når vi nå er inne på dette problemet, må jeg også si at jeg skulle ønske våre faglige tillitsmenn var litt mer aktive i partiet. Vi har tillitsmenn som år etter år sitter i fremtredende verv i fagbevegelsen, men som nesten aldri viser seg i partiet. De tar standpunkter uten å diskutere med partiet. Jeg vil sterkt understreke at jeg ikke mener at partiet skal bestemme hvordan våre tillitsmenn i fagbevegelsen skal stemme, eller hvilke standpunkter de skal innta i de forskjellige saker som behandles i fagorganisasjonen, men når det gjelder viktige saker, bør de etter min mening diskutere med partiet før de tar standpunkt. Det kan oppklare misforståelser, og det kan være nyttig for begge parter.

Hvem er våre forbundsfeller i kampen mot monopolkapitalen?

Litt om de problemer vi møter i det praktiske liv, i vårt daglige arbeid i fagbevegelsen. Vi er enige om at kampen mot monopolkapitalen er det viktigste i dag, og at vi må skaffe oss forbundsfeller i denne kampen. Jeg vil ta et eksempel: Slik det har utviklet seg hos oss er hele den økonomiske politikken lagt opp slik at den tjener de store og rike bedrifter. Det gjelder bl.a. skattepolitikken. Vi går inn for at arbeidsgiverandelen til folketrygden skal legges om. I dag er det utbetalt arbeidslønn som er grunnlaget, men vi sier at det må være produksjonsverdien som legges til grunn. Dette betyr at vi allierer oss med, og vi er på linje med de som eier slike småbedrifter, og det er titusenvis slike i vårt land. Ved en omlegging slik vi foreslår angriper vi storkapitalen, og til det får vi støtte fra de små kapitalistene, småborgerskapet. Det er et godt eksempel på en anti-monopolpolitisk allianse. For oss er

det naturligvis viktig at vi på denne måten vil sette småbedriftene, som er lavlønnsbedrifter, bedre i stand til å betale skikkelige lønninger.

Arbeiderklassen er viktigst

Men det er allikevel de allianser vi kan skaffe oss i arbeiderklassen som er viktigst. Enhet i arbeiderklassen har kanskje blitt litt av et slagord, men det er selvfølgelig ingen tvil om at det er en nødvendighet hvis vi skal nå resultater. Det er ikke blitt lettere etter hvert å få til en slik enhet. Tidligere var det egentlig bare sosialdemokratene og vi. Nå er bildet blitt mye mer komplisert. Vi har SV som selv hevder at de er veldig betydningsfulle i denne forbindelse. Men det er vanskelig å få øye på SVs egentlige linje i faglig-politiske spørsmål. For det meste vil jeg hevde at de søker å konkurrere med AKP i radikale fraser. På samme måte som AKP gjør de ofte fagorganisasjonens ledelse til hovedfienden. Ledende SV-ere kommer med uttalelser som spriker i alle retninger. Det siste i den forbindelse er Finn Gustavsen og Berge Furre som faktisk oppfordrer til at lønningene for vanlige lønnstakere skal fryses fast i to år. Dette sier de to ledende SV-ere til tross for at de vet at det ikke på det nåværende tidspunkt er mulig å få kontroll over kapitalen, altså vet de at det ville bety økt profitt til kapitaleierne. SVs faglige utvalg har ikke uttalt seg om denne saken. Det kan bare bety at det er nettopp slike økopolitiske romantiske forestillinger som dominerer i SVs faglige politikk. SV har sin vesentligste basis ved skoler og universiteter, og blant folk som er ansatt i offentlig tjeneste. De har naturligvis også derfor vanskelig for å tolke og formulere seg når det gjelder den situasjon industriarbeiderklassen står oppe i. Men i fagbevegelsen, særlig på grunnplanet, er det klart at SV er en samarbeidspartner for oss. I svært mange spørsmål er vi på linje.

Når det gjelder sosialdemokratene, vet vi at det varierer sterkt fra sted til sted, men at det stort sett er mulig å få

et skikkelig samarbeide på de fleste steder på grunnplanet. Verre er det når vi kommer høyere opp, jeg tenker på forbund og LO. Men jeg mener det er mye som tyder på at det er visse fremskritt også på forbundsplan. Jeg tror vi kan si at EF-kampen innledet en ny situasjon, den nesegruse underkastelse og lojalitet overfor Arbeiderpartiet, som var så fremtredende før, er ikke til stede lenger. Riktignok følger de fleste tillitsmenn på forbundsplan fortsatt opp hovedlinjene i DNAs politikk, men de er blitt mer frittalende, og de inntar oftere standpunkter som stiller seg kritisk til den politikk LO-ledelsen står for. Typisk er det at Aspengrens utspill om at nå skulle fagbevegelsen selv «rydde opp» som han sa, møtte sterk motstand, ja ble avvist av mange forbundstillitsmenn. Oppryddingen Aspengren tenkte på var jo nettopp det som skjedde ved suspensjonen av tre tillitsmenn i Tjenestemannslaget. Fremtredende arbeiderpartifolk har som vi vet tatt avstand fra suspensjonene. Jeg vil påstå at bare for få år siden ville noe slikt ikke ha skjedd.

Jeg mener at utviklingen har gitt oss langt større muligheter enn før til å få i stand et positivt samarbeid med DNA-folk i fagbevegelsen, og ikke bare på grunnplanet, men også blant forbundstillitsmenn. Hvordan skal vi utvikle dette videre? Ofte blir det sagt i debatt her hos oss at vi har gjort feil, og at vi må lære oss til å gjøre tingene på en annen måte. Det er klart at vi har gjort mange feil gjennom åras løp. Men når situasjonen har bedret seg, når det er blitt lettere å snakke med sosialdemokratene for oss, skyldes det først og fremst en utvikling hos sosialdemokratene, det skyldes ikke at vi i særlig grad har endret holdning. Kommunistene har alltid hatt tillit blant de fagorganiserte på grunnplanet, uansett partitilhørighet. Etter hvert som nye generasjoner rykker inn i de høyere tillitsverv i fagbevegelsen, generasjoner som setter andre verdier høyere enn lojalitet til Arbeiderpartiet, blir våre ideer og vårt politiske syn møtt med større forståelse. Jeg tror

derfor at den lettere situasjon som vi ser mange tegn på er uttrykk for en varig endring og ikke et forbigående fenomen.

Vårt forhold til sosialdemokratene

Men fortsatt er spørsmålet om vårt forhold til sosialdemokratene i fagbevegelsen det viktigste, og vanskeligste spørsmål i vårt enhetsarbeid. Av det jeg har sagt fremgår det at jeg mener NKP har holdt en fornuftig linje i dette spørsmålet, og at det ikke er nødvendig med noen drastisk kursendring fra vår side. Mange er utålmodige og syns alt går for sakte. De resultatene vi kan vise til er ikke så store, selv om vi kan måle fremskrittene. På denne faglige konferansen har vi 4 forbundssekretærer. Ja kamerater, når hadde vi det sist? Vi har flere forbundsstyre- og landssstyremedlemmer enn på lenge.

Jeg vil peke på hva som skjedde i forbindelse med Odvar Nordlis utspill om å flytte utløpet av tariffperioden slik at det passet sammen med statsbudsjettet. Formannen i Kjemisk Industriarbeiderforbund tok klart og åpent avstand fra Nordli i et intervju i Friheten, og andre forbundstillitsmenn har gitt uttrykk for uenighet. Skånlands-utvalgets innstilling er regjerings og LOs medisin mot inflasjonen. Vi vet at denne innstillingen ble slaktet av en samlet fagbevegelse. Jo kamerater, det har skjedd en utvikling.

Og jeg vil hevde at kommunistene som deltar i daglig arbeid rundt omkring i hele landet skal ha en stor del av æren for denne utviklingen. Min konklusjon er derfor at vi skal fortsette en saklig diskusjon, vi skal fortsette med en aktiv innsats overalt hvor vi kommer til. På denne måten bygger vi opp en tillit til den politikk vi står for. Og så skal vi glede oss over de resultater vi har nådd. Og jeg vil også påstå at resultatene er såpass gode at de bør inspirere våre kamerater til videre innsats.

Men så har vi det som ofte gjør det vanskelig for oss, nemlig dette at Arbeiderpartiet er så mangt. Det var de som fikk oss inn i NATO, det var de som ville ha oss inn i EF, det er DNA som står for «Kleppe-pakkene», DNA driver anti-kommunistisk propaganda osv. Jeg har sagt det mange ganger, og jeg vil presisere det igjen: Å samarbeide med DNA-folk i fagbevegelsen betyr ikke at vi samarbeider med DNA. Jeg er imot organisatorisk samarbeid med Arbeiderpartiet, men jeg mener det er helt nødvendig å samarbeide med DNA-folkene i fagbevegelsen. Vi kan ikke blande de to tingene. Å samarbeide med Arbeiderpartiet betyr å skape forvirring og uklarhet hos arbeidsfolk, men å samarbeide med DNA-folk i fagbevegelsen betyr som regel et samarbeid mot den politikk DNA står for. For ikke å bli misforstått, det fins selvfølgelig saker vi kan samarbeide med DNA om, men det vil som regel være på helt andre områder enn det vi snakker om her.

Maoistene og streik

Så er det naturligvis nødvendig å si litt om maoistene. Det er jo de som står i brennpunktet nå om dagen. Jeg så en slags statistikk i Klassekampen for en tid siden. Den registrerte hvor mange streiker det hadde vært i år. Jeg tror det var omkring 30. Men det sto ikke noe om hvilket resultat streikene hadde gitt, eller hvordan de var løst. Det er vel typisk, og vi kan bare slå fast at maoistene i realiteten er arbeiderklassens fiender. Dette at de er på plass overalt hvor det er misnøye og grunnlag for å gå til aksjoner, at de ved sin voldsomme aktivitet greier å få hånd om streikekomiteene, er det som foruroliger mest. Det viser oss allikevel én ting: Arbeiderklassen i Norge er ikke så sløv som mange vil ha det til, de er villige til å gå ut i kamp, men det har manglet på initiativ og mot. Grunnen til at maoistene kan få hånd om aksjoner, aksjoner som er berettiget, er den store passiviteten i fagforeningene

og på arbeidsplassene. De aller fleste maoistene på industriplasser er plassert i bedriftene av AKP. Og de har ordre om å få i gang streiker. Det er klart at for disse menneskene som ikke er avhengig av den arbeidsplassen de er på, for dem er det bare å stå på for fullt. Går det ikke så kan de bare gå tilbake til studiene, eller finne seg en annen jobb. En av de viktigste oppgaver for disse menneskene er å ødelegge LO som organisasjon. De vil bevise at LO er ubrukelig. Vi er med på at det er mye å klandre LO for, men i motsetning til maoistene vil vi arbeide for å gjøre LO til et bedre redskap for lønns-takerne.

Vi vet også at i de aller fleste av de streikene vi har hatt i det siste har de legale organer i fagbevegelsen måttet rykke inn for å løse konflikten. Maoistene er ikke interessert i en løsning, de er interessert i å holde kampen gående så lenge som mulig. Det er i tråd med deres oppgave, bygge sitt eget parti på ruinene av de bestående organisasjoner. Samarbeid med AKP kan naturligvis aldri komme på tale fra vårt parti. Det har forekommet at det har vært samarbeid 1. mai. Jeg håper alle nå forstår hva maoistene egentlig representerer, og at vi aldri mer opplever at kommunister, verken som enkeltmedlemmer eller som organisasjon deltar i aksjoner hvor maoistene offisielt er med. Når jeg sier det på den måten, er det fordi det naturligvis kan forekomme streikeaksjoner hvor vi vil komme til å stå sammen med medlemmer av AKP, men det jeg vil presisere er at vi aldri biter på disse underskriftskampanjene til AKP, og at vårt partis navn ikke må trekkes ned i søla ved at det står sammen med AKP i annonser og lignende.

Men spørsmålet er naturligvis nå hvordan vi skal få stoppet maoistenes ødeleggende virksomhet i fagbevegelsen. Det må en opplysningskampanje til. Vi må få ut et enkelt og oversiktlig materiale som får folk til å forstå hva det dreier seg om. Dette er ingen spesiell oppgave for partiets faglige utvalg. Vi vet at det arbeides med et slikt ma-

teriale, men nå har vi ikke råd til å vente lenger.

Mange kritiserer oss fordi maoistene alltid er først ute, og at vi blir tvunget til å ta et standpunkt når noe har skjedd. En ting er at det mangler mye på kontakten mellom grunnplanet, fylkene og partiet sentralt, slik at vi ikke får melding om hva som er i ferd med å skje. Dessuten at vi ikke har kapasitet slik at vi kan sende folk ut på de stedene slike saker oppstår. Dette er ting som kan rettes på og som må rettes på. Men det skal vi være klar over at vi aldri vil kunne konkurrere med maoistene når det gjelder å være først ute slik at vi kunne få aksjonene inn i fornuftige former, av den enkle grunn at tidspunktet når det settes i gang blir avgjort i AKPs organer.

Hvordan nå ut med vår politikk?

Vi har snakket mye om hva som må gjøres og hvordan vi best kan nå ut med vår politikk, hvordan vi best kan løse de oppgavene vi står foran. En ting er sikkert, det hele avhenger av at vi har organisasjonsapparatet vårt i orden. For det første må vi ha en bemanning sentralt som er slik at vi kan komme ut til fylker og lag, og ikke minst at vi kan komme ut på arbeidsplassene, og særlig når det skjer spesielle ting som streiker og lignende. Vi skal produsere materiale som kameratene som arbeider i fagbevegelsen har et absolutt behov for. Alt er blitt stadig mer komplisert, og både organisasjonene og myndighetene gjør saken mer komplisert enn de egentlig er. Det er umulig for våre kamerater å følge med i alt som skjer. Dessuten er det helt nødvendig at vi kan komme ut med informasjon når det skjer noe, og det haster bestandig. Dette greier vi ikke med den bemanningen vi har i dag. Friheten er viktig i denne forbindelse, men der har de også det samme problemet, de har ikke kapasitet nok til å komme ut til arbeidsplassene i den grad som vi kunne ønske.

Vi vet at mulighetene er større for vårt parti enn de har vært på lenge. Det vil være synd hvis utviklingen skal stoppe opp fordi vi her sentralt ikke har kapasitet til å følge opp.

Men også på fylkes- og lagsplan kan det gjøres mye for å effektivisere arbeidet. Det som først og fremst må gjøres, og det er faktisk helt avgjørende for oss, det er at vi får registrert hvor våre partimedlemmer arbeider, hvor de er organisert og hvilke tillitsverv de har i fagbevegelsen. Når vi skal ha ut materiale, det kan gjelde flysedler som det haster med, må vi sende en bunke til partilaget, og så må partilaget sette seg i sving og oppsøke de som skal stå for utdelingen. Dette tar tid, det påfører lagsformannen mye arbeid, og vi vet at det ikke er alltid materiellet kommer ut i det hele tatt, i alle fall tar det altfor lang tid.

Både fylker og lag skal velge kamerater som har spesielt ansvar for arbeidet i fagbevegelsen. De fleste har nok gjort det også, men dessverre har det altfor ofte bare vært på papiret, det har ikke skjedd så svært mye. Nå er det riktig å understreke at hele laget og hele fylkestyret er ansvarlige. De kan ikke være ansvarsfrie fordi det er valgt noen som skal gjøre dette hvis det ikke blir gjort. Og det er sagt mange ganger siden vårt landsmøte i november i fjor at hele partiet skal rette sin politikk mot arbeidsplassene. Dette må ikke bli bare tomme ord. Av og til hører vi fortsatt at faglig-politisk arbeid, det må vi overlate til våre faglige tillitsmenn. Ingen ting er mer galt, og vi kan ikke akseptere at medlemmer av lagsstyrer, fylkestyrer eller sentralstyret, slik vi ofte hørte tidligere, unnskyldte seg med at de ikke hadde greie på faglig politikk.

Forbindelsene mellom den faglige og politiske arbeiderbevegelse har tradisjonelt vært konsentrert om Arbeiderpartiet. At dette er blitt en hemsko for utviklingen av fagbevegelsen vet vi. Det er ikke nødvendig å gå nærmere inn på det. Men når vårt parti ikke har bedre forbindelse med de faglige orga-

nene, skyldes det delvis også at vi har vært for passive. Jeg tror det er mulig å få bedre forbindelser på det lokale plan. Det går an å gjøre henvendelse til den lokale fagforening og arrangere felles diskusjonsmøter. Vi kan tilby foredragsholdere, men vi kan også be om at fagforeningen kommer til våre møter og informerer om sine problemer. Det er viktig å bryte det avhengighetsforholdet som fagforeningene ofte står i til DNA.

Særlig ser vi dette i forbindelse med «Kleppe-pakker», og også når det gjelder kommune- og stortingsvalg.

Flere må bli aktive i fagbevegelsen

Et gammelt problem vi har slitt med i alle år er dette at vi ofte ikke har tid og krefter til å ta tillitsverv i fagbevegelsen. Vi har mer enn nok å gjøre i partiet, mange har også kommunale tillitsverv, i kooperasjonen og andre organisasjoner. Det er ingen tvil om at det kunne være kommunister i mange flere tillitsverv i fagbevegelsen hvis vi hadde stilt kandidater. Dette er et alvorlig spørsmål som må løses på det lokale plan. Vi må lære oss til å prioritere bedre, og vi må fordele tillitsvervene på alle lagsmedlemmene, slik at ikke enkelte kamerater blir drept av tillitsverv. Noe av årsaken til det jeg tidligere har pekt på, at mange av våre faglige tillitsmenn ikke har annen forbindelse med partiet enn at de betaler kontingenten, skyldes at de er overbelastet med tillitsverv. Dette må vi løse bedre.

For at vi skal kunne forbedre vårt arbeid er det nødvendig med et bedre samspill mellom lag, fylker og det sentrale faglige utvalg. Hittil har vi vært litt for generelle i vår faglige politikk. Vi har behandlet problemene på et prinsipielt plan, vi har for lite tatt opp konkrete saker som angår arbeidsfolk i dag. Dette må naturligvis det sentrale faglige utvalg ta sin del av ansvaret for. Men det er så mange problemer som berører arbeidsplassene

særlig i den krisesituasjonen vi er oppe i at det ikke er så lett å gripe de enkelte problemer i rett tid. Vi har et glimrende eksempel på hvordan det kan gjøres på en bedre måte. På partiets landskonferanse i vår tok kamerat Bjarne Bjørnsti fra Horten opp de spesielle problemene i skipsbyggingindustrien, faren for at minst 5000 arbeidsplasser ville gå tapt. Sammen med våre partikamerater i denne industrien på begge sider av Oslofjorden tok vi fatt på saken, vi fikk en komité på lokalt plan, og hvor vi fra faglig utvalg sentralt også var med. Vi utarbeidet en flyseddel som stilte bestemte krav til myndighetene. Flyseddelen er gått ut til alle kystbyer hvor vi har slik industri. Kamerat Arild Larsen tok det opp i sin fagforening i Sandefjord, og på grunnlag av vår flyseddel fikk de et vedtak om at Oslofjordens skipsbyggingkonferanse – som organiserer størstedelen av arbeiderne i denne industrien – skulle gjøre et vedtak i saken. Og det gjorde der et vedtak som var bygd på vårt forslag. Regjeringa satte også ned et utvalg som skulle se på disse sakene. Dette utvalget har lagt fram en foreløpig innstilling som på vesentlige punkter er i overensstemmelse med vårt forslag. Nå tror, vi ikke at dette utvalget – Ulvesethutvalget – har tatt spesielt hensyn til hva vi sa. Men et enstemmig vedtak fra alle klubbtiltitsmennene i denne industrien i Sør-Norge, det har de nok måttet ta hensyn til. Og når vi så vet at det er vårt forslag disse tiltitsmennene har bygd på, da må vi kunne si at det initiativet som opprinnelig kom fra Horten, og som vi fulgte opp, det har gitt resultater. Vi er ikke ferdige med denne saken, vi skal følge den opp og søke å bringe fagbevegelsen enda sterkere inn i bildet for å tvinge fram en løsning som på en bedre måte trykker arbeidsplassene i denne industrien. Dette kan sikkert gjøres innenfor flere industrier. Men jeg tror våre kamerater på lokalplanet ikke må sitte og vente på utspill her fra Oslo, men ta sakene opp og så kreve at partiet engasjerer seg. Vi har tatt opp spørsmålet om ar-

beidere i hermetikk- og fiskeindustrien. Bergenskameratene skal ta seg av det i første omgang, men det er et så omfattende spørsmål at vi nok må engasjere oss på et bredere plan, særlig må Nord-Norge inn i bildet så snart som mulig. Dette er bare eksempler på en ny arbeidsstil som jeg tror vil bringe resultater, men jeg vil understreke, det må bli et samspill mellom det lokale plan og de sentrale organer i partiet.

Vårt organisatoriske arbeid må bli bedre

En av gruppene her har diskutert vårt organisatoriske arbeide. Jeg er sikker på at det vil komme fram mange ting der som kan gi oss grunnlag for å gjøre dette bedre i fremtiden. Jeg skal derfor ikke bruke tiden her til å gå i detaljer om disse tingene. Men jeg vil til slutt si litt om de arbeidsoppgaver som blir de viktigste i den aller nærmeste tiden. I mappene er det lagt ut et forslag til uttalelse som tar sitt utgangspunkt i det fremlagte statsbudsjett. Som dere vet er det foreslått betydelige avgiftsøkninger på en rekke varer og tjenester. Dette er i realiteten en skatteøkning. Når vi nå vet at en del av tariffoppgjøret i vår var skattelettelse, da kan vi med full rett si at avgiftsforhøyelsene nå er et brudd på forutsetningene for det kombinerte inntektsoppgjøret. Sagt på en enkel måte, midt i tariffperioden tar myndighetene igjen en del av det tillegget vi fikk ved oppgjøret. Vi mener at dette gir grunnlag for å reise krav om kompensasjon allerede nå. Derfor sier vi i uttalelsen at blir avgiftsforhøyelsene ikke trukket tilbake, må det reises krav om lønnstillegg som kompenserer de merutgifter avgiftene påfører lavlønnsyrkene som ikke har hatt lønns- og lønnsøkning i år var at det ble en lønnsøkning på 4,5%. Derfor stiller vi dette spesielle kravet til lavlønnsindustrien. Dere vil også se av uttalelsen at vi tilføyer at denne industrien må få kompensasjon ved nedsatt arbeidsgi-

veravgift til folketrygden. Det har vi gjort fordi vi tror det er nødvendig for at denne industrien, som oftest befinner seg ute i distriktene, skal kunne overleve. Parolen er altså lønnstillegg nå hvis de store avgiftsforhøyelser blir vedtatt i Stortinget. Så har vi det såkalte «lille tariffoppgjøret» til våren.

Her tar vi utgangspunkt i den økonomiske krisa. Vi peker på ting som arbeiderbevegelsen må ta fatt på for å beskytte lønnstakerne og deres real-lønn, og vi konkluderer med bestemte krav i forbindelse med oppgjøret. De kravene vi stiller har vi fra partiets side begrunnet mange ganger, så jeg skal ikke gjøre det her.

LO-kongressen i 1977 en viktig begivenhet

Som en tredje viktig sak har vi LO-kongressen til våren. Denne kongres-

sen blir ekstra betydningsfull denne gang. Det skal velges ny ledelse, det kan vi sikkert gjøre litt med. Men det er ganske opplagt at Arbeiderpartiet vil sette alt inn på å få LO-kongressens godkjenning av prinsippet om de kombinerte lønnsoppgjørene. Det blir den viktigste saken, tror jeg. Og her er det mulig å gjøre noe. Det må gå an å engasjere fagforeninger og klubber til å øve så sterkt press at kongressen ikke fatter vedtak, og aller helst at kongressen avviser den nye formen for Skånlandsmodell. Dette er så viktig at jeg tror vi må kaste alle våre krefter inn her. Partiet må engasjeres på alle plan. Vi må få til et enkelt og oversiktlig materiale, og vi må prøve å organisere tverrpolitiske aksjoner. Og det haster å komme i gang.

Vi har nok av oppgaver å ta fatt på. La oss håpe at den optimisme og tro på framtida som preger partiet i dag også gir seg utslag i praktisk arbeid.

Vår faglige strategi og aksjonsenheten

Av Hans I. Kleven

Vår faglige politikk kan ikke løsrives fra vår allmennpolitiske strategi for sosialismen som stiller som hovedoppgave på den nåværende etappe å begrense og avskaffe monopolkapitalens makt og sikre en fredelig overgang til sosialismen gjennom utvidelse og fornyelse av demokratiet. Vår faglige politiske strategi er en del av denne strategi, og det er en meget viktig del. For fagbevegelsen, arbeiderklassens største masseorganisasjon, er et av de viktigste organer for å sette den revolusjonære politiske linjen ut i livet. I et utviklet kapitalistisk land som vårt med en velorganisert arbeiderklasse, er fagbevegelsen et av de viktigste bindeledd mellom det marxistiske parti og de brede lag av den klassen det representerer. Et kommunistisk parti som ikke oppnår sterk forankring i fagbevegelsen og direkte i bedriftene – to sider av samme sak – får ingen virkelig innflytelse, men overlater denne til sosialdemokratiet.

Så langt er vel alt klart og greit for oss. Vanskene melder seg for alvor når vi skal finne – og praktisere – det spesielle og vesentlige i den faglige strategien, dens hovedoppgaver og hovedmidler og de taktiske prinsipper for den faglige politikken. Dette for det første. Og for det andre: vegene og måten for å øke partiets

innflytelse i fagbevegelsen og på arbeidsplassene, de viktigste kanaler for partiets forbindelse med sin klasse.

Fagbevegelsens rolle i klassekampen

Først et par ord om fagbevegelsens betydning for arbeiderklassen generelt. Vi kan her snakke om to hovedfelter for den faglige kamp:

1. Den faglige kamp i snevrere, økonomisk forstand. Den er helt grunnleggende og livsnødvendig for arbeiderklassen, nesten helt fra den tid denne klasse oppstod (først og fremst etter den industrielle revolusjonens gjennombrudd). Det var og er spørsmålet om bedre kår innenfor det kapitalistiske systemets rammer: høyere lønn, kortere arbeidstid, arbeidervern etc. Denne kamp har en stor betydning i seg selv, en egenverdi, uansett politisk bevissthet og aktivitet i klassen. Denne delen av fagbevegelsens virksomhet kaller vi gjerne den økonomiske klassekamp i marxistisk terminologi, og den må vi alltid ha omsorg for – av flere grunner.

2. Den faglige kampen i videre forstand, dvs. som en direkte og umiddelbar bestanddel av

den politiske (og ideologiske) klassekampen. Den først form – den økonomiske – kan (og for oss kommunister gjør den det) gå inn som et element i denne, men behøver ikke å gjøre det. Faglig politisk virksomhet i marxistisk forstand har altså et videre perspektiv og rikere innhold enn den rent økonomiske klassekampen, den «trade-unionistiske». Den faglige virksomheten er et meget viktig middel i kampen for å avskaffe det system som bygger på utbygning av lønnsarbeid, og i dag betyr dette konkret først og fremst fagbevegelsens engasjement i kampen mot de innen- og utenlandske monopoler.

Skillet mellom de to hovedretninger i arbeiderbevegelsen – den reformistiske og den revolusjonære, marxistisk-leninistiske – går kanskje først og fremst på prinsipielt ulik holdning til de to ovennevnte hovedområder for fagbevegelsens funksjon og virksomhet. Den reformistiske retning begrenser seg til det første felt, til trade-unionisme. Den revolusjonære marxistiske retning ser det første felt som det primære og det annet først og fremst som en del av det. Den økonomiske kamp settes inn i et politisk, sosialistisk perspektiv.

Dette betyr ikke at den økonomiske klassekamp er noe annenrangs og som har «mindre betydning» i forhold til den politiske. Det eksisterer en nær og nødvendig sammenheng mellom de to former. Allerede Marx og Engels advarte mot å undervurdere den økonomiske kampen. De kalte den for en skole i klassekamp. Mange revolusjonære klassekjempere har gått sin barneskole i fagbevegelsen og på bakgrunn av erfaringene herfra funnet sin plass i det revolusjonære politiske parti.

Våren 1865 reiste John Weston, et medlem av Generalrådet i Den første internasjonale, en prinsipiell diskusjon i Rådet ved å hevde at arbeidernes kamp for lønnsøkning var nytteløs, ja, til og med skadelig. Dette framlegg, som var basert på feilaktige teoretiske synspunkter, gjenspeilte Westons undervurdering av arbeiderklassens økonomiske kamp. Han forstod ikke fagforeningenes rolle. Under den debatt som fulgte om dette spørsmålet holdt Marx et foredrag om «Lønn, pris og profit». Betydningen av dette foredraget går langt ut over det å avvise Westons framlegg. Det forklarer betydningen av arbeidernes økonomiske kamp mot kapitalistene, og er rettet mot alle dem som avviste streikekampene og som ringekjævet fagbevegelsens organisasjoner. Men sam-

tidig inneholdt foredraget en kritikk av sneversynet og reformismen i de britiske fagforeninger som nøyde seg med små konsesjoner fra arbeidskjøpernes side innenfor rammen av det kapitalistiske system. Den revolusjon som Rådet vedtok, og som var foreslått av Marx, slo fast at fagforeningene skulle ikke begrense seg til «en geriljakrig mot virkningene av det eksisterende system», men skulle «bruke sine organiserte krefter som en hevstand for den definitive frigjøring av arbeiderklassen, dvs. den fullstendige avskaffelse av lønssystemet».

Hovedproblemstillingen til Marx: omfordeling av merverdi til lønn, er selve grunnlaget for den faglige lønnskampen den dag i dag. Et av de vesentlige nye trekk under våre dagers statsmonopolkapitalisme er at lønnskampen må suppleres med en demokratisk statlig prispolitikk, dvs. en offensiv lønnspolitikk som innebærer kontroll med kapitalen på lønns-takernes premisser. Altså en motstrategi mot statsmonopolkapitalismens lønnspolitikk.

Samtidig som Marx og Engels framhevet den økonomiske kampens store betydning (bl. a. i «Lønn, pris og profit», og i «Lønnsarbeid og kapital», «En rimelig dagslønn for et rimelig dagsverk»), påpekte de altså dens store begrensning: den retter seg bare mot følgene, ikke mot årsakene, røttene, og er følgelig (isoleert sett) bare et lindringsmiddel, ikke et «helbredelsesmiddel». Den faglige kampen alene kan bare bevirke bedre salg av arbeidskraften, men kan ikke avskaffe det systemet som tvinger arbeideren til å selge sin arbeidskraft som vare til kapitalen og bli utbyt- tet.

Når det nettopp gjelder den faglige kampen som en del av vår antimonopolistiske strategi for sosialismen, er en av dens aller viktigste funksjoner – kanskje den viktigste – å være hovedformidler, være hovedinstrumentet for enheten i arbeiderklassen. Og uten enhet, ingen begrensning og avskaffelse av monopolkapitalens makt, følgelig heller ingen sosialisme. Å tale om faglig strategi og kamp uten å komme inn på enhetsspørsmålet er følgelig en umulighet. Først da et par prinsipielle bemerkninger.

Framfor alt er det nødvendig å presisere at det dreier seg ikke om noen prinsipiell, partipolitisk enhet. Overfor sosialdemokratene skulle dette være klart. (Samlingsforhandlingene like etter krigen hadde nettopp dette gale utgangspunkt og måtte følgelig mun-

ne ut i et «brudd» – jfr. «Møllersenrapporten».) Men det samme gjaldt og gjelder også for SV. (Passusen i vårt arbeidsprogram om samling av venstrekreftene i et politisk parti er ikke i samsvar med formuleringene i vårt prinsipp-program.) Den ideologiske *avgrensning* er en vesentlig side ved vår enhetspolitikk. Det må ikke være tvil om partiets selvstendighet, integritet og identitet. Frankrikes kommunistiske parti f.eks. – som er i enhetsallianse med sosialistene om et klart antimonopolistisk program – gir stadig klar beskjed om dette. Og norsk arbeiderbevegelse er jo ikke kommet så særlig langt når det gjelder enhetspolitikk. *Aksjonsenhet* på det elementære plan er framleis hovedformelen.

En klar formulering av de viktigste kjennetegn ved aksjonsenhetens *metode*, finner vi i utkastet til nytt programforslag for Danmarks kommunistiske parti, der det bl.a. heter:

«Eksistensen af forskellige retninger i arbejderbevægelsen får nogle til at benægte muligheden af at samle kræfterne i arbejderklassen og det arbejdsende folk til en samfundsforandrende kraft.

Det er riktig, at det er avgørende prinsipielle indstillinger, som skiller de forskjellige retninger. På sin vej frem kommer arbejderbevægelsen ikke uten om at træffe et valg mellom klassekamp og classesamarbejde, at frigøre sig fra alle former for borgerlig ideologis indflydelse. Men det er ikke riktig, at arbejderbevægelsen af den grund blot kan afvente, at man diskuterer sig til afklaring.

Virkeligheten trenger sig på og stiller sine krav. De fælles interesser setter sig igennem og kræver felles kamp. Heroverfor er enhedens vej mulig og den eneste, der fører frem. Det er nødvendig at overvinde de kræfter, der stiller sig i vejen for den.

Samfundets krise stiller det arbeidende folk over for så avgørende fælles problemer, at samlet optræden i en række sager er både nødvendig og mulig. Men man kan og bør ikke begynde med at forlange enhed om alt. *Aksjonsenhetens metode* må anvendes.

Den består i på tværs af uoverensstemmelser at drage det, der er enighet om, i forgrunden som grundlag for fælles aksjon. Enhet kræver loyalitet over for det fælles aksjonsgrundlag, så den gensidige tillid styrkes til en videreførelse af den fælles indsats. Enhet er fremfor alt fælles handling.

Af fælles kamp vokser fælles erfaring. Der-

for baner selv en begrænset aksjonsenhet vej for en videre utvikling. Enhet forhindrer ikke, at partierne selvstændigt virker ud fra deres forskjellige grundopfattelser, men den fælles kamp skaber bedre betingelser for en frugtbar meningsudveksling og gensidig kritikk. Sådanne diskussioner bliver også nødvendige, når enheden drager flere kræfter til og reiser nye kampopgaver. Den praktiske kamps erfaringer er den sikreste vej til at rydde fordomme og falske forestillinger til side og til at fremme afklaring og forståelse af den samfunnsmessige kamps krav. *Fælles drøftelse – enhed – handling* – det er vejen frem.»

I tilknytning til disse betraktninger peker det danske partiprogrammet videre på at *fagbevegelsen* spiller en avgjørende rolle når det gjelder å skape enhet i arbeiderklassen. «Fagbevegelsen er hele klassens organisation, som er dannet for at forsvare lønarbejdernes interesser over for kapitalen. Det er en avgjørende fordel, at fagbevegelsen i Danmark er en enhedsorganisation».

I motsetning til de fleste andre monopolkapitalistiske land der fagbevegelsen er splittet i flere selvstendige sentralorganisasjoner, har Norge – og de øvrige nordiske land (likeledes Vesttyskland) – en fagbevegelse i form av LO. Alle fagorganiserte arbeidere er tilsluttet den og de fleste fagorganiserte funksjonærer. (En rekke intellektuelle, lærere, leger, ingeniører jurister etc. er organisert i forbund utenfor LO). At de fagorganiserte arbeidere (og mange funksjonærer) er samlet i én organisasjon har store fordeler når det gjelder aksjonsenheten. For enhver progressiv faglig aksjon inneholder dermed *betydelige elementer av aksjonsenhet, selv uten formelle overenskomster* mellom DNA og NKP og andre. Klubbene og fagforeningene (på forskjellige plan) utgjør organisatoriske rammer for faglig aksjonsenhet. Innenfor disse rammer kan aksjonsenheten utvikle seg selv under forhold der den sosialdemokratiske ledelsen både i parti og LO har en antikommunistisk holdning, ja, til dels driver regulær antikommunisme. Også under denne synsvinkel har fagbevegelsen en tydelig rolle ikke bare når det gjelder å kjempe igjennom dagskravene, men også i kampen for grunnleggende samfunnsmessige forandringer.

Dessuten kan vi registrere en interessant og viktig tendens som etter hvert får økt betydning, noe som særlig henger sammen med den globale avspenningspolitikk, nemlig at en del –

selv om den foreløpig er forholdsvis liten – av sosialdemokratene er villige til å samarbeide med kommunistene ad «uformell» og «diskret» veg, men er ikke villige til å drive offisiell aksjonsenhet med kommunistene og andre venstregrupperinger. Denne «uformelle» aksjonsenheten kan omfatte gjensidige informasjoner og konsultasjoner, og kan til og med gå så langt som til muntlige overenskomster om fellesaksjoner og krav.

Fagbevegelsen, dette mektige instrument i klassekampen, kan ikke bare begrense seg til de nærmeste økonomiske oppgaver:

«Men tiden reiser nye krav til fagbevegelsen og pålegger den øget ansvar. Der er mere end nogen sinde brug for en levende og kampdygtig fagbevegelse, som øger sin indflydelse i samfundet som helhed. Derfor må den bygge på et aktivt medlemsdemokrati, og dens struktur må tilpasses dens rolle som kamporganisation. Den kan ikke blot begrense sig til at varetage klassens umiddelbare økonomiske fordringer, men må også fremføre klassens *fælles* krav til statsmagts politik. Det kan den ikke gøre med fornøden styrke, når den ensidigt er knyttet til eller underlagt et enkelt parti».

Disse formuleringer ligger helt på linje med NKPs syn slik dette er nedfelt i prinsippprogrammet og andre dokumenter. I denne forbindelse vil jeg særlig vise til «NKPs forslag til prinsippprogram» for SV som ble utarbeidet høsten 1974 under «samlingsdiskusjonen». I hovedavsnittet om «Partiets og arbeiderklassens strategi for sosialismen i Norge» heter det bl.a.:

«Hovedvilkåret for en antimonopolistisk, demokratisk omdannelse som ledd i kampen for sosialismen er enhetlig aksjon fra arbeidernes side, er enhet i arbeiderklassen og et omfattende samarbeid i hele arbeiderbevegelsen. – Et slikt samarbeid er ikke mulig uten kamp mot høyrekreftene i DNA, deres borgerlige ideologi og samarbeid med storborgerskapet. Utviklingen i den antimonopolistiske kampen vil føre til at det vil bli mulig å samarbeide med de sosialdemokratiske kameratene i flere og flere spørsmål. Og det må samarbeides i praksis på tvers av ideologiske skillelinjer. Aksjonsenhet er nettopp enhet i handling, uansett forskjellig ideologi.»

Hvorfor opptrer ikke arbeiderklassen enhetlig?

Alle steder der arbeiderklassen har holdt sammen og solidarisert seg mot storkapitalen har monopolene og deres regjeringer vært tvunget til å gjøre økonomiske og sosiale innrømmelser overfor den kjempende arbeiderklasse. Den internasjonale arbeiderbevegelsen har en rekke eksempler på dette. Det er nok å nevne den tyske arbeiderklassens kamp mot Kapp-kuppet i 1920 og folkefrontregjeringene i Frankrike, Spania og Chile i tredveåra der kjernen var overenskomst om aksjonsenhet mellom de kommunistiske og sosialdemokratiske (eller sosialistiske) partiene. Vi har også enhetsbevegelsene under og like etter den andre verdenskrigen.

På bakgrunn av den rike historiske erfaringen som arbeiderklassen rår over, reises uvilkårlig spørsmålet om hvorfor arbeiderklassen ennå ikke opptrer enhetlig mot monopolkapitalen i de kapitalistiske land. Når vi skal besvare dette spørsmål, må vi ta flere faktorer i betraktning. Jeg skal nevne noen av de viktigste.

Først og fremst må vi her ta utgangspunktet i grunnsetningen i den historiske materialisme: det er samfunnets objektive betingelser som til sjuende og sist preger klassens atferd. Proletariatet som utbyttet klasse står uforsonlig overfor det monopolkapitalistiske borgerskapet. Heri ligger den djupeste forklaringen på det enhetlige i arbeiderklassens grunnleggende klasseinteresser.

Men denne objektivt ens klassemessige stilling er ikke tilstrekkelig til å sikre en enhetlig opptreden i klassekampen. Allerede i Det kommunistiske manifest pekes det på at den konkurranse som kapitalismen framkaller blant arbeiderne motvirker enheten i arbeiderklassen. Den grunnleggende objektive enhet i klassen basert på utbyttingsforholdet, utelukker ikke at det er mangel på enhet med hensyn til sammensetning og graden i erkjennelsen av klassestillingen. De sosialøkonomiske ulikheter og de forskjellige erfaringer og tradisjoner i klassekampen skaper muligheter for å spalte arbeiderklassen. Storborgerskapet streber etter å sette en del av arbeiderklassen opp mot en annen og beforder rivalisering mellom de forskjellige grupper av arbeidere og funksjonærer. Midlene som brukes til dette formål er mange –

så vel økonomiske som politiske og ideologiske. Selve den kapitalistiske økonomiske ordningen frambringer dessuten forskjellige opportunistiske strømninger, hvis politiske hovedfunksjon består i å fremmedgjøre arbeidere og funksjonærer fra deres egentlige klasseinteresser og å knytte dem økonomisk, politisk og ideologisk til det monopolkapitalistiske utbyttersamfunn. På den måten får klassesarbeidspolitikken og integrasjonsteoriene en viss grobott i klassen.

Nå kan selvsagt ikke arbeiderklassen «integreres» i kapitalismen – nettopp på grunn av den uforsonlige motsetning i utbyttersamfunnet. Men det er et faktum at de sosiale innrømmelser som storkapitalen er tvunget til å gjøre – av en rekke årsaker – nærer illusjoner hos mange grupper i arbeiderklassen om at man kan leve fredelig side om side med borgerskapet og at man kan oppnå regelmessig bedring av de materielle kår uten å føre klassekamp. Dette fører bl.a. til en viss «demping» av klassekampen og begunstiger storborgerskapets splittelsespolitikk.

Gjennom massemedia greier storborgerskapets politikere og ideologer framleis å reise politiske, ideologiske og organisatoriske skillevegger i arbeiderklassen, en klasse som med tusen tråder er knyttet sammen med den kapitalistiske omgivelse og utsatt for ideologisk påvirkning fra monopolkapitalen.

På grunn av ovennevnte forhold, nemlig den ulike bevissthet i klassen om de objektive klasseforhold og de meget differensierte erfaringer i klassekampen, kan aksjonsenheten ikke komme i stand av seg selv. Den er ikke noen spontan prosess. For å skape aksjonsenhet trengs den organiserende virksomhet til det marxistisk-leninistiske parti. Kommunistenes strategi for et antimonopolistisk demokrati har enhetsstrategien som en av sine aller viktigste forutsetninger, dvs. kampen for å overvinne fiendskap og rivalitet mellom forskjellige partier og organisasjoner, kampen for å etablere et varig samarbeid mellom alle seksjoner i arbeiderklassen så vel når det gjelder arbeiderbevegelsens nære mål som dens fjernere mål. Og jo sterkere det kommunistiske parti er, desto større muligheter er det for en framgangsrik enhetspolitikk. Samtidig er den riktige enhetspolitikk et vesentlig vilkår for å styrke det kommunistiske parti. Det viser den kommunistiske bevegelsens historiske erfaring

tydelig og klart, ikke minst det franske partiets historie.

De viktigste grunnsetninger når det gjelder kommunistenes kamp for aksjonsenhet ble utarbeidet av Marx, Engels og Lenin. Den moderne internasjonale kommunistiske bevegelse har videreutviklet de viktigste grunnspørsmålene når det gjelder aksjonsenheten. Vi kan sammenfatte hovedoppgavene (prinsipielt) i enhetspolitikken i følgende:

1. I samarbeidet med andre partier og organisasjoner må det kommunistiske partiets ideologiske og organisatoriske selvstendighet bevares og sikres.

2. De felles interesser og den felles motstander må framheves, stilles i forgrunnen.

3. Ingen kompromisser i den marxistisk-leninistiske teoriens grunnspørsmål. Derimot er politiske kompromisser både tillatt og nødvendige, når de beforder den revolusjonære utvikling og bevisstheten i arbeiderklassen.

4. Kritik av den borgerlige ideologien og en saklig polemikk med denne ideologiens representanter i arbeiderbevegelsen.

5. Kompromissløs kamp mot antikommunisme og antisovjetisme.

6. Aksjonsenheten må gradvis utvides til å omfatte alle plan og områder av klassekampen. Og de midlertidige overenskomster om helt aktuelle, «daglige» saker må etter hvert bindes sammen med et mer langfristig samarbeid for å nå det strategiske etappemål: antimonopolistiske, demokratiske omdannelser.

Enhetspolitikken to sider

Et hovedvilkår for at vår faglige strategi og taktikk skal være riktig er at vi klart forstår de to sidene i enhetspolitikken:

«Aksjonsenhet er mulig fordi hele det arbeidende folk har felles interesse av kamp mot storkapitalen, – det er bare på grunnlag av denne kampen at solidaritet kan gro fram. Enhet i handling, uansett forskjellig ideologi, betyr ikke prinsipplos sammengåing. Den andre siden ved enhetspolitikken er kritikken av borgerlig innflytelse i arbeiderklassen. Det er viktig å balansere riktig mellom begge disse sidene ved enhetspolitikken. Et omfattende praktisk samarbeid i arbeiderbevegelsen krever store forandringer i DNAs politiske stillingstaken, brudd med samarbeidspolitikken med borger-

skapet, brudd med antikommunismen, kamp mot monopolene. – Historiens og dagens erfaringer i mange land viser at det er mulig å få i stand sterkere enhet og samarbeid. Visse forandringer i den økonomiske og politiske situasjonen har fått og kan få sosialdemokratiske ledere til å forandre holdning.»

En hovedforutsetning for en virkelig bred og revolusjonær framrykking i antimonopolistisk og sosialistisk retning er at sosialdemokratiets tradisjonelle hegemoni i norsk arbeiderbevegelse brytes og at NKP's innflytelse økes vesentlig. Det var klare brister i det sosialdemokratiske hegemoni og høyresosialistenes dominans innenfor fagbevegelsen under og like etter krigen og under og like etter kampen mot norsk medlemskap i EF, altså i typiske krisesituasjoner. I dag – ikke minst på grunn av partisekterismen i SV – er dette hegemoniet konsolidert igjen, selv om det langt fra er stabilt – bl.a. på grunn av de så å si iboende indre motsetninger i sosialdemokratiet og differensieringsprosessen innenfor det. Motsetningene og kampen mellom høyre- og venstreretningen vil neppe avta i tida som kommer.

Kommunistenes holdning til sosialdemokratiet og DNA er altså nødvendigvis «tosidig». På den ene siden går vi inn for en prinsipiell avgrensning og kritikk, herunder avdekking av sosialdemokratiets objektivt tjenende politiske og sosiale rolle som bevarer og delvis forvalter av det monopolkapitalistiske system. På den andre siden går vi inn for aksjonsenhet og også andre former for kontakt og samarbeid, nettopp ut fra den erkjennelse at sosialdemokratiet også er en del av arbeiderbevegelsen og har stor innflytelse på arbeidsfolk. Som jeg snart skal begrunne nærmere utelukker ikke dette, men tvært om betinger at vi har vår egen, selvstendige og markerte faglige linje som prinsipielt skiller seg fra så vel den sosialdemokratiske reformisme og adoptering av statsmonopolkapitalistiske tiltak i den faglige politikken, som den venstrextremistiske og sektariske linje, som særlig de såkalte AKPere er eksponenter for.

Det er karakteristisk at de sistnevnte – som inkarnerer både sektarisme og antisovjetisme – bygger sin faglige «linje» på albaneren Kotas bok «To linjer i verdens fagbevegelse» og de hypersektariske «Strassburgertesene» fra den internasjonale faglige konferanse i Strassbourg i 1928 (en linje som Kominterns 7. verdens-

kongress i 1935 tok et grundig oppgjør med). Denne deformerte linje er ikke et hår bedre enn den høyrereformistiske. Den er på flere måter farligere, særlig når det gjelder spørsmålet om krig og fred. I sin rabiate antisovjetisme og hysteriske angrep mot alle tiltak som skal fremme fred og avspenning i verden, bl.a. Helsinkikonferansen, kommer disse «radikale» på linje med de mest reaksjonære krefter i verden. En av våre aktuelle oppgaver, ikke minst i fagbevegelsen, er å avsløre disse synspunkter og deres representanter og foreta en klar og skarp avgrensning mot denne «linje». Den har ikke noe til felles med marxistisk-leninistisk faglig politikk.

Vi må føre en prinsipiell politisk og ideologisk kamp mot slike venstre-ekstremistiske splittelsesgrupper. Dette er strømninger som bare skader arbeiderbevegelsen. De ignorerer de konkrete forholdene i vårt eget land, de anvender oppkonstruerte kampformer og metoder, går i mot strategien for demokratiske antimonopolistiske reformer og praktiserer en ufruktbar og avskrekkende sektarisme. Et samarbeid med ledelsen for slike antisovjetiske og antikommunistiske splittelsesgrupper kan ikke komme på tale verken i fagbevegelsen eller andre steder. Men det er selvsagt en oppgave for partiet å overbevise vanlige medlemmer og tilhengere av slike grupper og rive dem løs fra sine ledes skadelige innflytelse.

Kjernespørsmålet i aksjonsenheten – forholdet mellom sosialdemokrater og kommunister

Vi kommunister reduserer selvsagt ikke politikken for aksjonsenhet bare til vårt forhold til sosialdemokratiet, til DNAs medlemmer, sympatisører og tillitsmenn. Blant annet tillegger vi forholdet til samarbeidet med SV stor betydning. Vår holdning her er ikke endret etter at SV er blitt et eget selvstendig parti. Men oppløsningen av valgforbundet får selvfølgelig viktige konsekvenser for den videre form for samarbeid.

Selv om altså spørsmålet om aksjonsenhet ikke bare er et spørsmål om forholdet mellom sosialdemokrater og kommunister, har likevel dette forholdet mellom de to hovedstrømninger i arbeiderbevegelsen en særlig betydning. Vi konsentrerer en spesiell oppmerksomhet om både den sosialreformistiske

strømning i arbeiderbevegelsen og de utviklings- og differensieringsprosesser som skjer innenfor sosialdemokratiet. Derfor sier vi at samarbeidet mellom kommunister og sosialdemokrater er kjernespørsmålet i aksjonsenheten og vår antimonopolistiske strategi. Det vil i denne forbindelse være på sin plass å gå litt nærmere inn på noen hovedpunkter i nettopp dette problem.

For det første vil jeg gjenta: Samarbeidet mellom kommunister og sosialdemokrater – og da først og fremst sosialdemokratiske arbeidere, er ikke bare nødvendig for å forsvare arbeiderklassens økonomiske og sosiale dagsinteresser mot det monopolkapitalistiske storborgerskapet. Nødvendigheten av dette samarbeidet vokser fram av de politiske oppgavene i den antimonopolistiske kampen. Innenfor rammen av det nåværende system er det mulig å kjempe fram bestemte reformer som kan innskrenke monopolkapitalens makt og innflytelse. I de utviklede kapitalistiske land skjer det objektivt sett en tilnærming mellom oppgavene i den demokratiske og sosialistiske kampen. Derfor spiller de antimonopolistiske reformer en betydelig rolle i vår strategi. Både på grunn av det endrede styrkeforhold i verdensmålestokk og på grunn av den nasjonale arbeiderbevegelsens styrke, er det nå blitt mulig å fravriste den herskende klassen initiativet når det gjelder reformer og å framtvinge reformer som svekker monopolkapitalens makt og dermed blir brohoder på veien til sosialismen. Denne strategien, som er utarbeidet ikke ut fra fromme ønsker, men ut fra de reelle internasjonale forhold og utviklingstendensene innenfor det statsmonopolkapitalistiske system, skaper særlig gunstige muligheter for etablering av aksjonsenheten. For sosialdemokratiet som reformistisk strømning innenfor arbeiderbevegelsen går også inn for reformer. Dette er et viktig tilknytningspunkt i enhetspolitikken. Men sosialdemokratiet går inn for reformer som har et innhold som innskrenker seg til endringer innenfor rammen av det kapitalistiske system, dvs. ikke antimonopolistiske reformer, men sosiale reformer. Ganske treffende illustrerte Ragnar Kalheim denne forskjellen mellom de to former for reformer i en samtale som tidskriftet «Kontrast» hadde med ham om den faglige politiske kamp, kort før Kalheim døde: «Det er jo to former for reformer. Den ene typen er den som går på å forbedre trygdekas-

sens satser så dagliglivet blir noe bedre. Den andre typen går på maktstrukturen. Her står vi midt oppe i spørsmålet om bedriftsdemokratiet. Hva vil det kunne bli? Vi står overfor en motstander som er ideologisk vel forberedt til å lede hele demokratiseringsprosessen inn på kapitalens premisser, til å få arbeiderne til å beskjefte seg med utelukkende rasjonaliseringsspørsmål, effektivitet og lønnsomhet og hele den terminologien der. Men samtidig er de engstelige for at arbeidernes representasjon i styrene og bedriftsforsamlingene skal romme noe prinsipielt – en skjerpet appetitt hos arbeiderne til å kreve kontroll over sitt eget produksjonsresultat.

Men det hele står og faller med en heving av det politiske bevissthetsnivået hos de fagorganiserte. Ellers kan de lett bli druknet i moderne kantiner og en hyggelig, jovial og moderne overingeniør som er hyggeligere å snakke med enn den typiske business-bikkja som biter. Det at kapitaleieren har foretatt en omskolering av overingeniøren slik at han blir mer menneskelig, må ikke føre til en avsporing ved at de fagorganiserte lar seg bløffe. Tendenser til dette var nok til stede for 5–7 år siden. Men nå er det i ferd med å bli avløst av en ny erkjennelse. Den moderne kapitalist tar alle metoder i bruk for å beholde sin dominans. Mens kapitalister andre steder bruker maskinpistolen fordi klasseforholdene tilsier det, sender de hos oss folk på kurs og investerer millioner i moderne bedriftspsykologi og bedriftslederskap. Der lærer de at en må ha menneskelige omgangsformer, hindre autoritære former og «frigjøre menneskets skaperkraft». Alle slike ladede begreper brukes. Når kapitaleierne attpåtil oppdager at de kan tjene penger på det, blir de enda mer ivrige for slike framstøt.»

NKP legger i sin politikk for demokratiske reformer på de forskjellige områder av samfunnslivet et klart og tydelig antimonopolistisk innhold i disse reformer, og vi framholder gang på gang at alle de reformforsøk som sosialdemokratiet har proklamert og praktisert ikke overskrider statsmonopolkapitalismens grenser. Av våre programmer og andre prinsipielle skrifter går det klart og tydelig fram at sosialismen aldri kan være en enkel sum av reformer, men er en grunnleggende endring av eiendoms- og maktforholdene som bare kan gjennomføres i klassekamp og at bare klassekampen kan avgjøre hvordan arbeiderklassen realiserer og utformer sosialismen. Med et slikt

syn og utgangspunkt avgrenser NKP seg fra DNAs reformisme. Og denne avgrensning har prinsipiell betydning for den gradvise overvinning av reformistisk innflytelse i norsk politikk og faglig arbeiderbevegelse.

For det andre har vilkårene for aksjonsenhet bedret seg kvalitativt i de siste åra. Dette henger i første rekke sammen med sosialismens økte innflytelse i verden og de endringer som har skjedd i den internasjonale arbeiderbevegelse. Når det gjelder det siste vil jeg særlig peke på den internasjonale kommunistiske bevegelsens økte innflytelse og vekst, den tiltakende differensiering innenfor de sosialdemokratiske partier og det økte behov for faglig enhet.

I lang tid greide de høyresosialistiske ledere å overføre den kalde krigen på forholdene mellom og innen arbeiderorganisasjonene, ikke minst fagbevegelsen. Dette hemmet utmeislingen av en klassebevissthet hos betydelige deler av arbeiderklassen, bremset differensieringen innenfor sosialdemokratiet og utdypet den internasjonale faglige splittelse. De store framgangene når det gjelder å realisere den fredelige sameksistens-politikken i forholdene mellom stater med forskjellige samfunnsystemer, har også betraktelig innflytelse på forholdet mellom kommunister og sosialdemokrater. Nedbyggingen av den kalde krigens murvegger og den gradvise «oppvarming» av det internasjonale politiske klimaet har skapt nye gunstige muligheter for de kommunistiske partienes enhetspolitikk, bl.a. når det gjelder perspektivene for samarbeidet mellom kommunister og sosialdemokrater. Og dette enhetsperspektiv går – som det også er sagt i vårt prinsippprogram – helt inn i sosialismen. Denne hovedlinjen i vår enhetspolitikk har således en dobbelt prinsipiell betydning. Den viser at aksjonsenheten ikke bare må etableres når det gjelder dagskravene og den antimonopolistiske kampen, men også har et stort perspektiv for den videre samfunnsutviklingen. Samarbeidet mellom kommunister og sosialdemokrater vil dessuten kunne danne kjernen i en bred antimonopolistisk allianse som vil kunne realisere en antimonopolistisk folke-makt. Denne holdningen er et klart motbevis mot det argument, som lanseres fra høyresosialdemokratisk hold om at kommunistene vil bruke aksjonsenheten som et middel for å tilintetgjøre de sosialdemokratiske partiene.

For det tredje, samtidig som aksjonsenheten

er et aksiom i vår politikk, slår vi altså fast at noen ideologisk tilnærming mellom marxismen og reformismen kommer ikke på tale. Men vår historiske erfaring viser at den ideologiske forskjellen ikke er til hinder for politisk samarbeid. De samfunnsmessige forandringer som f.eks. folkefronten gjennomførte i Spania fra 1936 til 1939 og som ble gjennomført under Unidad-Popular-regjeringen i Chile 1970 til 1973 er nettopp eksempler på et slikt samarbeid. Dette samarbeidet var – og må være – basert på gjensidig respekt og likeberettigelse.

Denne «samtidigheten» av aksjonsenhet og den ideologiske kampen mot opportunisten og reformismen er et av de mest kompliserte spørsmål i vår kommunistiske politikk. Å mestre dette spørsmål krever at partiet har «de nødvendige kunnskaper, den nødvendige erfaring, den – ved siden av viten og erfaring – nødvendige politiske teft . . .» (Lenin). At det eksisterer flere selvstendige politiske partier, og dermed også flere selvstendige politiske fraksjoner innenfor fagbevegelsen, som virker i arbeiderklassen ut fra forskjellige ideologiske syn og som må føres sammen i kampen mot monopolkapitalens makt, nødvendiggjør politiske kompromisser, som «hever og ikke senker det allmenne nivå i den proletariske klassebevissthet . . .»

Det er ingen grunn til å legge skjul på at arbeidet for aksjonsenhet og våre prinsipielle uoverensstemmelser med sosialdemokratiet, stiller oss overfor en rekke vanskelige ideologiske og politiske problemer i tida framover. Både fortid og nåtid viser at samarbeidet mellom kommunister og sosialdemokrater på den ene siden fører til at arbeiderklassens kampevne mot storkapitalen øker betraktelig. Men på den andre siden ledsages aksjonsenheten av en kappestrid mellom kommunister og sosialdemokrater om politisk innflytelse blant arbeidsfolk. Aksjonsenhet betyr på ingen måte at vi anerkjenner en status quo i arbeiderbevegelsen.

At det å skape aksjonsenhet ikke er noen lett oppgave viser praksis fra både vårt og andre land. Selv på bedriftsplan i dag kan samarbeidet mellom kommunister og sosialdemokrater få tilbakeslag og være resultatløse. Det er nettopp dette sentralstyremedlem i DKP og medlem av bedriftsrådet i et stort vesttysk foretak, Otto Zimpelmann, har for øye når han sier! «I slike tilfelle skulle vi huske på at vi har det lettere enn sosialdemokratiske kamerater og kristne kolleger. Lettere fordi vår vitenskapelige marx-

istiske teori og vårt partis politikk lærer oss nødvendigheten av aksjonsenhet . . . Sosialdemokratene har det da vanskeligere. De må stri med antikommunisme-vedtakene til sin partiledelse, som jo nettopp har som mål å hindre aksjonsenhet i arbeiderklassen.» *Hovedadressaten* for vår enhetspolitikk er de fagorganiserte sosialdemokratiske eller sosialdemokratiske influerte arbeidere.

I diskusjonen foran den forestående kongressen i Danmarks kommunistiske parti har partiets Københavnledelse i avisen «Land og folk» for 26. mai bl.a. følgende interessante betraktninger under overskriften «Aksjonsenhet – metode eller taktikk»:

Aksjonsenhetens metode «kan kun lykkes, hvis vi fastholder vort utgangspunkt, at storkapitalen er folkets felles fiende. Alle andre grupper i samfundet skal vindes i kampen mot den. Læren av 1975 er, at åbenlyse inbyrdes stridigheter i klassen hæmmer dens kampkraft.

Vi ved at der findes to linjer i dansk arbejderbevægelse, den reformistiske og den revolutionære. Skal den revolutionære linje seire, sker det ikke ved at blæse til kamp i klassen mod reformismen, men at vinde masserne for den revolutionære linje gennem resultatrig kamp mod storkapitalens magt.

Kun ved at lade sig nøje med overfladiske vurderinger kan ses bort fra, at 32 pct. av vælgerne stemmer sosialdemokratiske ud fra den opfattelse, at det nok er det bedste.

Arbejdermassernes store flertal tror endnu ikke på nogen anden vej, selv om de tvivler på, at den sosialdemokratiske fører til målet.

Saglige debatter om mål og midler accepteres, men angreb på sosialdemokratiske ledere, på selve sosialdemokratiet, der placerer dem som forbydere og forrædere mod arbejderklassen, vil få 32 pct. av vælgerne til at rejse børster, og man kommer ikke på talefod. Men nettopp at komme på talefod er en afgørende betingelse for, at fastslå de kampoavgaver, hvorom det kan trækkes på felles hammel. Det viste 1974, hvor angreb på den felles fiende – storkapitalen – fik folk til at lukke ørene op og gå med i angrebet.

Aksjonsenhetens metode bestod en av sine talrige prøver i 1974, den bragte masserne i bevegelse *mod den felles fjende*, på tross af de forskjelligheder, der måtte findes på alle andre områder.

Det at gøre forskjellighederne til genstand for stridigheter i klassen, gavner alene storkapitalen, derfor gør den, hvad den kan, for at fremme sådanne tilstande.»

Hva som framleis hemmer utviklingen av aksjonsenheten

Kampen for aksjonsenhet i arbeiderklassen er en elementær bestanddel av vår – kommunistenes – strategi og taktikk. For det å kape aksjonsenhet er i dag et vilkår for å kjempe fram- antimonopolistiske, demokratiske endringer, som igjen skaper forutsetningene for utviklingen til sosialismen.

Det internasjonale sosialdemokrati har en helt annen holdning. Under den kalde krigen støttet DNA og de øvrige partiene i Den sosialistiske internasjonale den rabiate og udiffrensierede antikommunismen. De sosialdemokratiske ledere hjalp på denne måten imperialismen i dens bestrebelse på å skjerpe den internasjonale spenning, og disse ledere ytet et aktivt bidrag til å spalte arbeiderbevegelsen både nasjonalt og internasjonalt. Men på grunn av det endrede styrkeforhold i verden, de kommunistiske partienes politikk (ikke minst i Italia og Frankrike) og det økte press nedenfra, fra de sosialdemokratiske vanlige medlemmer og velgere, ble noen av disse partier tvunget til å dempe ned sin tidligere avvisende holdning til et samarbeid med de kommunistiske partier. Og i begynnelsen av syttiåra stulte Den sosialistiske internasjonale de sosialdemokratiske partier fritt når det gjaldt deres forhold til kommunistene. Imidlertid er den antikommunistiske grunnorientering også i dag bestemmende for virksomheten til de fleste sosialdemokratiske partier, deriblant DNA, selv om det er kommet inn en rekke modifierende elementer i disse sosialdemokratiske partienes politikk i dette spørsmålet. Men for mange sosialdemokrater rundt om i Europa er antikommunisme og antisovjetisme framleis det mest framtreddende trekk i deres virksomhet.

Sosialdemokratiets holdninger når det gjelder aksjonsenhet med de kommunistiske partiene er i dag meget differensiert. De strekker seg fra samarbeidet på regjeringsplanet (Finland), over felles handling på grunnlag av politisk overenskomst (i Frankrike felles regjerings-

program), tallrike former for aksjonsenhet, som f.eks. streiker, mot virkningene av den nåværende krisen, mot sosial usikkerhet og nedbygging av de demokratiske rettigheter i enkelte kapitalistiske land helt fram til total avvisning av samarbeid mellom kommunister og sosialdemokrater (Den tyske forbundsrepublikken, Østerrike og noen andre land). I vårt eget land har det utvilsomt skjedd en viss oppmyking. Dette gjelder overveiende på *grunnplanet* – i bedriftene, i fagbevegelsen, 1. mai-arrangementer m.v. Ledelsen i DNA – og dette gjelder ikke bare den tradisjonelle høyretningen, men også den mer sentrumsvenstreorienterte fløy – har framleis en avvisende holdning til samarbeid og kontakt med norske kommunister.

Det er karakteristisk at enkelte av DNAs tillitsmenn, bl.a. formannen Reulf Steen, nå foretar en geografisk gradering av de vesteuropeiske kommunistiske partiene i søreuropeiske (eller latineuropeiske) og nordeuropeiske. Med førstnevnte kan man tenke seg samarbeid – da de er blitt «demokratisert», men ikke med sistnevnte. Spørsmålet om forholdet til kommunistene var oppe på de sosialdemokratiske ledernes møte i Helsingør og i en lederartikkel for 22. januar i år i Arbeiderbladet heter det bl.a.:

«Sosialdemokratiske partier har tradisjonelt hatt et meget kjølig forhold til kommunistene, og det har vært en sentral oppgave å bekjempe kommunistpartier som har et nærere forhold til Moskva enn til sitt eget land. På denne bakgrunn er det ikke særlig oppsiktsvekkende at de sosialdemokratiske lederne til dels hadde ulike oppfatninger av forholdet til kommunistene.

Om kommunistpartier som har en sterk velgeroppslutning og som aksepterer demokratiske spilleregler, kommer med i regjeringer i Vest-Europa, anser vi ikke dette i seg selv for å være en ulykke. At NATO bør finne fram til arbeidsformer som trygger landenes sikkerhetsinteresser, er naturlig. Men kommunistiske regjeringsmedlemmer er ikke noen ulykke for NATO, snarere en utfordring.»

Uvilkårlig må vi spørre oss selv: Ligger ikke en av hovedårsakene til at AP/Arbeiderbladet/LO-ledelse inntar en velvillig holdning til de italienske og franske kommunistpartier, men en kjølig, ja, avvisende holdning til NKP, i at de to førstnevnte partier er store og innflytelsesrike politiske faktorer

som sosialdemokratene i hele Vest-Europa er nødt til å regne med? Og i og for seg er det noe nytt og positivt i *denne* – delvise – endrede holdning, samtidig som vi naturligvis må være fullt oppmerksomme på at en del sosialdemokratiske ledere håper på en form for spaltning i den internasjonale kommunistiske bevegelse.

Som på enhver samfunnsmessig prosess, virker det både befordrende og hemmende faktorer på etableringen og utviklingen av aksjonsenheten. Jeg har allerede nevnt viktige befordrende faktorer: den fredelige sameksistens, differensieringen innenfor sosialdemokratiet etc. På det internasjonale plan opprettes og utvides kontakter mellom kommunister og sosialdemokrater, noe som også skaper gunstige muligheter for slike kontakter på det nasjonale plan. Hemmende for etableringen av aksjonsenhet er f.eks. det forhold at den realisme i utenrikspolitiske spørsmål som de enkelte sosialdemokratiske partier nå har, ikke automatisk også innbefatter et realistisk forhold til kommunistene i eget land.

I motsetning til de fleste andre venstregrupperinger er kommunistene i de vesteuropeiske land levende opptatt av aksjonsenheten og stiller dette spørsmål som et av de fremste aktuelle og strategiske spørsmål. Jeg kan bl.a. vise til Erklæringen fra de vesteuropeiske kommunistenes konferanse i Brussel den 26.–28. januar 1974. Tysklands kommunistiske parti framhever i sin Prinsipperklæring fra 1969: «Arbeiderklassens interesser av en demokratisk og progressiv utvikling i Forbundsrepublikken krever den felles handling av alle kommunister, sosialdemokrater og venstresosialister. Tysklands kommunistiske parti tilstreber et tillitsfullt og kameratslig forhold til SPDs medlemmer og tilhengere, til organisasjonene i SPD. Eksisterende meningsulikheter vil ikke hindre oss i å forfekte de felles interesser.» I likhet med flere andre sosialdemokratiske partier har imidlertid ledelsen for SPD hittil inntatt en avvisende holdning til felles aksjoner. Denne ledelsen holder krampaktig fast på sin antikommunistiske grunnholdning. Ja, ledelsen i SPD har til og med gått så langt i sin antikommunisme at den faktisk har utstedt et prinsipielt forbud mot aksjonsenhet med kommunistene for de sosialdemokratiske medlemmer. Men dette virkelighetsferne standpunkt vil selvsagt ikke holde i det lange løp, og det endrer ingen ting på grunnholdningen i enhetspolitikken til DKP. Og det er karakteri-

stisk at etter konferansen i Helsingør i januar i år erklærer ledelsen for SPD at den vil holde kontakt med kommunistiske partier i andre land, idet man «ikke kan lukke øynene for sterke politiske faktorer». Men samarbeide med vesttyske kommunister kommer ikke på tale, de må man sørge for «å holde så ubetydelig som man hittil har greid». På samme måte som ledelsen i DNA og LO, mener tyske sosialdemokratiske politikere at «arbeiderbevegelsens enhet» er garantert i det sosialdemokratiske partiets skikkelse. Av det faktum at sosialdemokratiet dominerer arbeiderbevegelsen og fagbevegelsen i disse land, trekker man den helt falske slutning at derved er arbeiderklassens enhetlige handling sikret. Det helt motsatte er tilfelle. Det forhold at opportunisten og reformismen er framherskende i arbeiderklassen er uttrykk for splittelse og underordner i siste instans arbeiderklassens interesser under storborgerskapets.

Hovedvilkåret for en bred og framgangsrik aksjonsenhet – et sterkt kommunistisk parti

En avgjørende forutsetning for en framgangsrik aksjonsenhet er *det kommunistiske partiets selvstendighet, dets likeberettigelse og integritet*. Vi har nettopp – i forbindelse med SV-samarbeidet – opplevd hvordan prinsippet om likeberettigelse og selvstendighet mellom partiene ble forsøkt krenket fra visse kretser. Som vilkår for det politiske samarbeidet ble stilt krav om at NKP skulle gå opp i koalisjonen av «venstrekrefter», dvs, forsvinne i SV. Dette og liknende forsøk går i sin konsekvens ut på å avskaffe det revolusjonære klassepartiet og dermed til sjuende og sist avværpe arbeiderklassen i den antimonopolistiske kampen. Dette har ikke noe med enhetspolitikk å gjøre. Tvert om. For at det skal kunne komme i stand en bred aksjonsenhet på tvers av politiske skillelinjer, trengs et sterkt kommunistisk parti. Klassekampens historie viser at arbeiderklassen bare har seiret over borgerskapet i de land der den har stått under ledelse av et marxistisk-leninistisk parti. Derfor kjemper kommunistene om den politiske ledelse i den antimonopolistiske kamp. Og vi legger ingen skjul på at vi tar sikte på å spille den ledende

rolle, en rolle som imidlertid bare oppnås gjennom løpende politisk initiativ, riktige analyser, energisk praktisk arbeid, klare standpunkter, besluttsomhet og at man kontinuerlig arbeider for å føre inn sosialistisk bevissthet i klassen.

Erfaringene viser at de største resultater i enhetsarbeidet oppnås der de kommunistiske partiene er sterke og framfor alt er solid forankret i fagbevegelsen og på bedriftene. Derfor må kampen for aksjonsenhet gå side om side med arbeidet for å styrke vårt eget parti. At det eksisterer et sterkt og innflytelsesrikt kommunistisk parti gjør det vanskelig for de høyresosialdemokratiske ledere å forhindre etableringen av aksjonsenhet på ulike plan. Å gå imot dette kan bety at de blir politisk og organisatorisk helt isolert. Det er vanskelig for disse ledere i lengden å forhindre aksjonsenhet også av den grunn at det eksisterer elementære *antikapitalistiske* grunnholdninger blant sosialdemokratiske medlemmer og sympatisører, selv om disse holdninger er preget av ukklarhet når det gjelder sosialismen som begrep og som regel støtter den såkalte «demokratiske sosialismen».

For det kommunistiske parti er det en sentral oppgave både gjennom fagbevegelsen og på annen måte å forme sin praktiske politikk på en slik måte at den strømning kommer til å overveie i sosialdemokratiet som orienterer seg i retning av aksjonsenhet og ikke i retning av antikommunisme, og som vender ryggen til klassesamarbeidspolitikken. De kriterier som vi måler den sosialdemokratiske politikken med er de krav den antimonopolistiske kampen stiller. Aksjonsenhetens metode og politikk tar sikte på å befordre de progressive og positive tendenser i sosialdemokratiet og hjelpe dem med å befri seg fra den borgerlige politikken favntak. Og en politisk diskusjon om arbeiderklassens oppgaver og om arbeiderpartienes ansvar vil kunne bidra til å overbevise en rekke sosialdemokrater om at arbeiderklassens enhetlige opptreden mot monopolkapitalen er ubetinget nødvendig. Den ideologiske og politiske diskusjon, herunder kamp mot antikommunismen og saklig polemikk mot reformistiske oppfatninger, må til for å få i stand et varig samarbeid innenfor arbeiderbevegelsen.

STUDIEPLAN

Vi har nedenfor utarbeidet et forslag til studieplan over 5 kvelder til artiklene i dette heftet. Spørsmålene i studieplanen bygger i det vesentlige på spørsmålene til gruppediskusjonen på den faglige landskonferansen.

1. studiekveld

Avspenningspolitikk, fredelig sameksistens og internasjonal klassekamp

Martin Gunnar Knutsens artikkel

fram til avsnittet om Monopolkapitalen og kampen mot den, side 5 til 11 i heftet.

1. Drøft kampen for fred og avspenning som hovedspørsmålet i den internasjonale klassekampen. Hvordan er sammenhengen og vekselforholdet mellom kampen for fred og kampen for sosialt framskritt, for sosialismen, slik dette er gjort til et hovedtema i de kommunistiske partienes Berlin-konferanse?
2. Vurder rekkevidden av de avspenningsresultater som er oppnådd ikke minst i Europa. Hvordan danner Helsinki-konferansens sluttdokumenter (sikkerhetskonferansen august 1975) utgangspunkt for nye perspektiver i kampen for fred og avspenning? Hvorfor er kampen for stans i kapprustningen nøkkelproblemet i det organiserte fredsarbeidet? Hvilke nedrustningskrav er de viktigste i dag – i Europa – i vårt land?
3. Undersøk og drøft avspenningspolitikken og avspenningsresultatene påvirkning på norsk politikk og norsk arbeiderbevegelse. Hvilken betydning og rekkevidde har de holdningsendringer som har funnet sted i norsk arbeiderbevegelse til fordel for fredelig sameksistens og internasjonalt faglig samarbeid? Hvordan kan fagbevegelsen bli en av drivkreftene i en ny freds- og avspenningsbevegelse i Norge? Hva er situasjonen her i landet m.h.t. verdenskampanjen for den nye Stockholmsappellen og de verdensomfattende aksjonene for stans i kapprustningen og for nedrustning? Hvilke muligheter eksisterer på deres hjemsted m.h.t. å drive fredsarbeid?

4. Vurder forholdet mellom fredelig sameksistens og tilspisingen av kapitalismens motsetninger. Hvordan vil det nye internasjonale samarbeidet i fagbevegelsen kunne forsterke kampen mot de multinasjonale selskapene? Hvordan bedrer den nye Europa-situasjonen norsk arbeiderbevegelses muligheter til å frigjøre landet fra de multinasjonale selskaperes økende makt og fra de farer en stadig mer krisefylt internasjonal kapitalisme utgjør? Hvordan kan det økte internasjonale samarbeidet som Helsinki-dokumentene forutsetter allerede umiddelbart gi løsninger til trygging av norske arbeidsplasser, ikke minst i skipsbyggingindustrien?

2. studiekveld

Kampen mot monopolene

Martin Gunnar Knutsens artikkel fra side 11

1. Hvilke tendenser er framherskende i den internasjonale monopoliseringsprosessen i dag?
2. Hvordan skal vi bedre greie å konkretisere vår anti-monopolistiske strategi og organisere kampen mot monopolkapitalen på det nåværende stadium? Drøft spesielt forholdet til rustningsmonopolene i forbindelse med opprustningen i vårt land (f.eks. F-16 flykjøpet).
3. Hvilke *aktuelle* faglig-politiske spørsmål har en klar anti-monopolistisk karakter?
4. Hvilke aksjonsformer kan brukes i disse sakene på deres hjemsted?
5. I hvilke av disse spørsmålene har arbeiderklassen forbundsfeller utenfor klassen, og hvem er disse forbundsfellene? Drøft spesielt vår holdning til sosialdemokratene.

3. studiekveld

Vår holdning til pris- og inntektspolitikken

Åsmund Langsethers artikkel

1. Hvorfor har vi fått kombinerte oppgjør de siste årene? Hvem har ivret for denne oppgjørsformen, og hva har begrunnelsene vært? Drøft kombinerte oppgjør som et ledd i sosialdemokratenes klassesamarbeidspolitik og utviklingen av statsmonopolkapitalismen i Norge.
2. Hvilke virkninger har de kombinerte oppgjørene for:
 - a) Prisstigningen?
 - b) Sysselsettingssituasjonen, arbeidsledigheten?
 - c) Profitten i næringslivet?

d) Lønnsutviklingen – særlig for lavtlønnsfagene og lønns-glidningen?

e) De offentlige budsjettene for stat, kommuner og trygdebudsjett og følgelig det offentlige forbruk? (Stikkord: «offentlig fattigdom»)

3. Hvilken virkning har disse oppgjørene for fagbevegelsen direkte:

a) På maktfordelingen mellom forbundene og LO sentralt?

b) For demokratiet allment, streikeretten og de enkelte forbunds/gruppers muligheter til å løse sine spesielle problemer?

4. Hva er resultatet av de kombinerte oppgjør vi har hatt. Tror folk stort sett at de er nødvendige i dagens situasjon, slik det blir påstått?

5. Hva er vårt alternativ til de kombinerte oppgjøra, på kort sikt og på lang sikt? Vil frie, forbundsvis oppgjør alltid være en fordel for de fagorganiserte? Hvordan står spørsmålet om kombinerte oppgjør i forhold til vår antimonopolistiske strategi? Hvilken oppgjørsform er mest effektiv i den antimonopolistiske kampen?

4. studiekveld

Organisering av det faglige arbeidet

Kolbjørn Harbus artikkel

1. Diskuter metoder for å nå ut med vår faglige politikk. Er disse spørsmål løst tilfredsstillende? Hva kan gjøres lokalt og sentralt?
2. Drøft de viktigste aksjonsmetoder fagbevegelsen har, og deres hensiktmessighet. Diskuter vår holdning til såkalte «ulovlige» streiker. Kan vi støtte enhver aksjon uansett, sett på bakgrunn av maoistenes provokasjonsvirksomhet?
3. Diskuter vår holdning overfor maoistene generelt. Hvilken holdning bør vi ta til denne bevegelsen som parti? Hvilke problemer skaper det for oss at de kaller seg kommunister? Hvilke erfaringer har dere med maoistene på deres hjemsted? Drøft hvordan dere kan ta initiativet fra og isolere maoistene.

5. studiekveld

Faglig strategi og aksjonsenhet

Hans I. Klevens artikkel

1. Diskuter hovedelementene i vår antimonopolistiske strategi rent generelt. Hvilken plass har arbeidet for aksjonsenhet i denne strategien?
2. Drøft fagbevegelsens betydning for arbeiderklassen i dag og i historisk perspektiv. Hva er hovedinnholdet i den faglige kampen?
3. Drøft de mulige *former* for enhet i arbeiderklassen. Hva er det som kjennetegner aksjonsenhetens metode? Hvilke fordeler og begrensninger har denne form for enhet i den politiske kampen?
4. Hvilken rolle spiller enheten i arbeiderklassen for den revolusjonære prosess? Er enheten en spontan prosess i klassen? Hvilken rolle spiller det kommunistiske parti for utvikling av enheten?
5. Hva menes med uttrykket «enhetspolitikkenes to sider»? Diskuter vårt forhold til sosialdemokratiet – hvorfor er dette et kjernesporsmål i aksjonsenheten?
6. Hva hemmer i vårt land i dag utviklingen av aksjonsenheten? Hvilke aktuelle politiske spørsmål bør vi i dag først og fremst forsøke å utvikle aksjonsenhet på – nasjonalt og lokalt på ditt eget hjemsted (din egen arbeidsplass)?

Notater: